

Zienswijze op het Plan-MER windbeleid en RES provincie Gelderland

Datum: 19 maart 2023

Betreft: Zaaknummer 0022-005244

Gebruikte lettertypes:

Normaal - Eigen teksten

Schuin - *Citaten uit de NRD*

Vet - **Zienswijzen op de NRD**

Samenvatting zienswijze

In de paragrafen hierna geef ik aan wat onze opmerkingen – lees: bedenkingen – zijn bij de “Notitie Reikwijdte en Detailniveau voor het Plan-MER Windbeleid en RES provincie Gelderland” (hierna: de NRD). Die opmerkingen laten zich bundelen in één samenvattende conclusie.

Een m.e.r. (de procedure en het onderzoek) en een MER (het eindrapport) op basis van de onderhavige NRD zal zodanige defecten en leemtes hebben dat het bevoegd gezag – *in casu* Provincie – bij het nemen van besluiten over nieuwe windbeleid en turbinebepalingen op basis van deze m.e.r. en MER handelt in strijd met het Unierecht, in het bijzonder de SMB-richtlijn uit 2001, en de artikelen 3:2 en 3:46 van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb) zodat die besluiten in rechte aanvechtbaar zullen zijn op dezelfde of vergelijkbare gronden als de windturbinebepalingen uit 2010/2011 die nu buiten toepassing moeten blijven wegens strijd met het Unierecht en de Awb.

Bovenstaande zet vraagtekens bij de rol die de provincie tijdens de RES 1.0 heeft gespeeld. Immers van een goede regie door het bevoegd gezag is in het geheel geen sprake geweest! Vandaar dat we pleiten voor integrale brede evaluatie & audit over het RES 1.0 proces en uitgevoerde PIP energie projecten.

Deze Plan-MER in deze vorm per direct te stoppen vanwege strijdig zijn met: vigerende wetgeving, het ontbreken van wetgeving voor te stellen normen, uitgangspunten van de RES 1.0 en de afspraken daarover. Maar bovenal respect te tonen naar de regio's en haar gemeenten.

Ik neem aan dat er op de ontvangen zienswijzen gereageerd zal worden in de vorm van een “reactienota” of vergelijkbaar document. Mocht in die reactienota bovenstaande conclusie bestreden worden, althans niet worden gedeeld, dan vertrouw ik er op dat de redenen voor dit afwijkende standpunt expliciet worden vermeld in de reactienota. Uiteraard vertrouw ik er ook op dat alle opmerkingen en conclusies in de onderstaande paragrafen eveneens specifiek geadresseerd worden in die reactienota. Zie voor een korte samenvatting op pagina 36-37.

N.a.v. hoofdstuk 1. Inleiding

In de inleiding wordt uitgelegd waarom een plan-MER nodig is voor het windbeleid en RES. De diverse voordelen van een dergelijk plan worden opgesomd. Toch blijven er vragen over het waarom van deze aanpak, en is meer duidelijkheid gewenst over het proces dat heeft geleid tot de keuze voor het opstellen van een plan-MER op het niveau van de provincie Gelderland.

In landelijk beleid (klimaatakkoord) is bepaald dat er in Nederland 30 RES regio's worden gedefinieerd die tezamen 35 Twh aan energie moeten opwekken in 2030. Aan de RES regio's zijn bij de start een aantal harde randvoorwaarden meegegeven:

- de opwek dient binnen de RES regio plaats te vinden;
- de opwek dient plaats te vinden met installaties voor grootschalige wind en zon.

Ook is in het Klimaatakkoord afgesproken dat bij realisatie van de 35 Twh er niet meer grootschalige projecten wind & zon op land zullen worden gerealiseerd. Eerst dient er op landelijk niveau gekeken te worden naar de evaluatie en volledige analyse van de alternatieven. Immers wind op zee is vele malen effectiever (zie recent rapport CE Delft)! Hetgeen ontbreekt en derhalve is deze Plan-MER dus in strijd met gemaakte afspraken in het klimaatakkoord.

De RES regio's moeten worden gezien als samenwerkingsverbanden van onder meer gemeenten, provincies, waterschappen, industrie en inwoners om te bepalen wat de mogelijkheden zijn om aan de opwekdoelstelling bij te dragen, en daar een bod voor uit te brengen. De RES regio's zijn niet het bevoegd gezag, dat zijn gemeenten en provincies, die met alle partners de resultaten van de RES'en ruimtelijk mogelijk dienen te maken, en in hun omgevingsbeleid dienen te verankeren. Voor de provincie betekent het dat het windbeleid van de provincie geactualiseerd dient te worden ten opzichte van de gemaakte afspraken op landelijk niveau (klimaatakkoord) en eveneens rekening te houden met de status quo van de wetenschap en de juridische gevolgen daarvan!

Nu er geen effectieve normen zijn die burgers voldoende beschermen en de wetenschap aangeeft dat ernstige ziekte-effecten onvermijdelijk zijn, is het werken aan plaatsing van windturbines of faciliteren daarvan gelijk te stellen met medische experimenten en dat is bij wet verboden. Immers wetenschap anno 2021 laat zien door middel van MRI dat hersenveranderingen / schade aan hersen niet is uit te sluiten. Ook is bewezen dat dementie eerder haar intrede doet bij omwonenden bij voldoende blootstelling.

Na deze korte samenvatting is onze vraag hoe het besluit om een Plan-MER op te stellen op het niveau van de provincie Gelderland daarin past en überhaupt wel zinvol is.

Daarom eerst wat vragen over het proces:

Zienswijze 1.001

Hoe is het besluit om over te gaan op een Plan-MER op het niveau van de provincie Gelderland precies tot stand gekomen? Welke onderzoeken en analyses liggen hieraan ten grondslag? Welke medische – ethische wetenschappers en onafhankelijke wetenschappelijke medische publicaties rapporten zijn onderzocht? Wat was de conclusie ten aanzien het ontbreken van veilige en beschermende normen ? Hoe heeft u vorm gegeven aan het voorzorgsprincipe ?

Zienswijze 1.002

Is het landelijk beleid om per provincie een Plan-MER op te stellen? Zo nee, in welke andere provincies is dan besloten een Plan-MER op het niveau van de provincie op te stellen, en welke argumenten zijn daarvoor aan de orde geweest? Welke deskundigen zijn hiervoor geraadpleegd? Waarom zijn andere relevante deskundigen niet geraadpleegd?

In het proces dat heeft geleid tot de keuze voor deze NRD ontbreekt een evaluatie van de RES 1.0. De NPRES & RES hebben geleid tot plaatsing van wind op land met grote schade en grote nadelige impact op leefomgeving en haar omwonenden. De provincie heeft ernstig gefaald om de omwonenden van windparken te beschermen en geen enkele relevant beleid hiervoor ontwikkeld. Het wordt tijd dat we deze schade in kaart brengen en maatregelen treffen om dit alsnog recht te zetten!

Het er geen evaluatie heeft plaatsgevonden is onduidelijk wat daarvan de conclusies waren. Hierdoor is niet helder of de randvoorwaarden van lokale opwek, en beperking van de oplossingen tot grootschalige wind en zon, haalbaar zijn gebleken. Tevens is niet duidelijk of de partners die intensief in de RES'en hebben samengewerkt tevreden zijn met de uitkomsten. Ook is onduidelijk wat is de kwaliteit van het geleverde werk is. Eveneens hoe groot is de aangerichte schade die het beleid vanuit Provincie Gelderland of landelijke overheid heeft veroorzaakt. Ook de rol van ingenieursbureaus en andere betrokken adviseurs mogen tegen het licht worden gehouden. En niet in de laatste plaats, het geheel ontbreken van relevante onafhankelijke wetenschappelijke medisch-ethische specialisten.

Zienswijze 1.003

Waarom wordt alsnog niet eerst een wetenschappelijk verantwoorde brede evaluatie gedaan over de NPRES & RES, de rol & kwaliteit van gemeenten en de rol van de provincie? Waarom worden de uitgevoerde PIP ontwerpen voor wind op land niet alsnog onderworpen aan onafhankelijke externe audit van medisch-technische (Internationale) wetenschappers? In de praktijk zien we honderden fouten, klein en groot, in dossiers en dat is professioneel gezien zeer onwenselijk.

Zienswijze 1.004

In de inleiding tot de NRD dient verwezen te worden naar een evaluatie & gedegen wetenschappelijk verantwoord onderzoek van de RES'en, en als die niet beschikbaar is dienen tenminste wetenschappelijk onderbouwde conclusies van de provincie Gelderland over deze fase met betrekking tot de haalbaarheid van de initiële uitgangspunten en het resultaat hiervan te worden gepresenteerd. Blijven deze ontbreken dan is er sprake van onzorgvuldig handelen.

In de inleiding tot de NRD wordt gemeld dat het huidige windbeleid van de provincie ruimer is opgezet dan de gebieden die in de RES 1.0 zijn opgenomen en die mogelijk nog tijdens de herijking worden toegevoegd.

De provincie Gelderland wil met haar windbeleid (beter) aansluiten bij de RES'en, waarmee de mismatch tussen beide zoveel mogelijk wordt weggenomen. Daarnaast streeft de provincie Gelderland naar meer inzicht in (de verbetering van) de verdeling van wind- en zonne-energie.

Zienswijze 1.005

De tekst in de inleiding roept een aantal vragen op, omdat deze een vreemde voorstelling van zaken lijkt te bevatten:

- Dat "het huidige windbeleid (provincie) ruimer is opgezet dan de gebieden die in de RES 1.0 zijn opgenomen" is onverklaarbaar. Eerst was er het provinciale windbeleid, en daarna zijn de RES'en uitgevoerd, waarbij de provincie actief met alle stakeholders heeft samengewerkt om tot het RES

1.0 resultaat te komen. Maar nergens staat in de RES of een statenbeleid de bevoegdheid om er dan maar een slag bovenop te gooien vanuit de Provincie Gelderland.

- Dat “de provincie met haar windbeleid (beter) wil aansluiten bij de RES’en” klopt niet. Het is geen kwestie van willen, want de provincie is volgens de afspraken in de RES verplicht de resultaten van de RES’en te verwerken in haar beleid. Mits die uitvoerbaar zijn en niet strijdig zijn met NL & EU wetgeving.

- De zin “waarmee de mismatch tussen beide zoveel mogelijk wordt weggenomen” suggereert een gelijkwaardigheid tussen het oude windbeleid en de RES. Dat is onjuist. Door deelname aan de RES van de provincie is haar windbeleid vervallen en gelden alleen nog de uitkomsten van de RES die in een nieuw windbeleid moeten worden opgenomen.

- Dat “Daarnaast de provincie Gelderland streeft naar meer inzicht in (de verbetering van) de verdeling van wind- en zonne-energie.” past ook niet in het gevolgde proces. Die verdeling is de uitkomst van het RES proces waar de provincie nauw bij is betrokken en haar wensen over de verdeling wind/zon heeft kunnen inbrengen. Verder ontbreken argumenten wat “verbetering” inhoudt, en wat daar de reden en harde onderbouwing van is. Evenmin komen er alternatieven voorbij en ook dat is vreemd. Immers mismatch (vraag, aanbod en variatie stroom) in het netwerk is een technisch issue en heeft niets te maken met Ruimtelijke ordening in het kader van een Plan-MER.

Doel van het Plan-MER is de milieu-informatie te bieden die nodig is om een herijkte RES 1.0 te kunnen borgen in beleid, waarbij het instrument dat daarvoor gebruikt wordt nog gekozen moet worden.

Zienswijze 1.006

De tekst “het instrument dat daarvoor gebruikt wordt nog gekozen moet worden” is onduidelijk. Waarom is het opnemen van de RES resultaten in het windbeleid niet voldoende? Graag een indicatie en overzicht van welke instrumenten dan verder worden overwogen.

Het Plan-MER maakt inzichtelijk welke zoekgebieden er zijn om wind- en zonne-energie te realiseren en zorgt voor een onderbouwing op basis van milieu-informatie en afweging van die zoekgebieden.

Zienswijze 1.007

Het is onduidelijk wat hier bedoeld wordt. Maakt het Plan-MER inzichtelijk welke zoekgebieden er zijn, en zorgt dat voor de milieu-onderbouwing, of bepaalt het Plan-MER welke zoekgebieden er zijn? Dit wezenlijke verschil moet worden gemaakt in de tekst. Bovendien kan deze Plan-MER sowieso niet aan de eis voldoen, omdat veilige beschermende normen voor omwonenden ontbreken. Er zijn op dit moment geen wetenschappelijke gevalideerde normen beschikbaar en dus is deze gehele exercitie zondermeer een enorme verspilling van tijd, capaciteit en middelen. Mocht u een andere opvatting hebben dan gaarne de wetenschappelijke (veld-)onderzoeken tonen, waaruit blijkt dat u beschikt over veilige beschermende gevalideerde normen voor wind op land. Wij nemen daarbij voor het gemak aan dat u volledig op de hoogte bent van de zware kritiek van de STAB aan de RVS inzake windpark Delfzijl Zuid uitbreiding.

Doel is de ruimtelijke onderbouwing op regionaal afwegingsniveau te versterken en te verbeteren, zodat de ruimtelijke onderbouwing voor gemeenten makkelijker en beter is. Door het Plan-MER te benutten hoeven gemeenten in veel gevallen geen Plan-MER bij hun eigen plannen meer op te stellen. Ook de regio’s hoeven geen Plan-MER meer op te stellen voor RES 2.0, omdat het Plan-MER voorziet in de m.e.r.-plicht die in veel gevallen geldt voor de RES’en.

Zienswijze 1.008

Het is onduidelijk waarom de eerdere beleidskeuze om middels RES-regio's de lokale opwek mogelijkheden te onderzoeken en te realiseren met behulp van een eigen Plan-MER wordt verlaten. Naast de in de tekst genoemde voordelen is er het nadeel dat het Detailniveau van de Plan-MER door de provincie toch op het niveau van de gemeenten en RES-regio's zal moeten worden gelegd. De 6 RES-regio's zijn onderling zeer verschillend, dus ligt het meer voor de hand om het MER-proces op het niveau van de RES-regio's uit te voeren dan voor de hele provincie.

Ook wetenschappelijk gezien is het afwegingskader nimmer voldoende dekkend voor alle details en relevante lokale omstandigheden. Een regio en/of gemeente zal er niet aan ontkomen alsnog haar MER-plicht te voldoen. Dat is zonneklaar gelet op de complexiteit van het plaatsen van windparken op land nabij omwonenden.

Zienswijze 1.009

Als het doenlijk is om de Plan-MER op provinciaal niveau uit te voeren voor 6 RES regio's en 52 gemeenten dan dient ook een Plan-MER op landelijk niveau voor alle 30 regio's te worden overwogen gezien de schaalvoordelen. Waarom wordt dit dan niet overwogen? Als het landelijk te complex is en details gaan missen etc. waarom geldt die redenering dan niet voor het grote gebied welke de 6 RES regio's en geheel Provincie Gelderland beslaat?

1.1 Context en achtergrond

Recent heeft de provincie een aanvraag ontvangen van een ontwikkelaar die een windpark wil ontwikkelen in een gebied dat niet is opgenomen als zoekgebied in de RES 1.0, maar wel past in het huidige (bredere) provinciale windbeleid.

Zienswijze 1.1001

Dit is een slecht voorbeeld, en roept veel vragen op. Bovendien, als Provincie hoort u deze aanvragen af te wijzen. Het zijn toch niet de ontwikkelaars of bevriende relaties van bestuurders die gebieden uitkiezen voor hun windparken in onze Provincie? Als eerste is de overheid aan zet om beleid te ontwikkelen waar aanvragen aan getoetst kunnen worden. Het huidige (bredere) provinciale windbeleid is niet meer actueel en niet meer van toepassing. Zeker na de recente verkiezingen is deze constatering nog duidelijker gemaakt door de inwoners van onze Provincie.

Ruimtelijk en wettelijk gezien, zijn er geen bezwaren tegen de ontwikkeling, maar vanuit de regio is er weerstand omdat het windpark niet in de RES zou passen. De provincie wil haar windbeleid actualiseren en daarmee zoveel mogelijk voorkomen dat dergelijke situaties vaker voorkomen.

Zienswijze 1.1002

Ruimtelijk en wettelijk is er wel degelijk bezwaar tegen deze ontwikkeling omdat een eventuele vergunning zou zijn gebaseerd op achterhaald windbeleid, terwijl de landelijke normen van het activiteitenbesluit buiten werking zijn gesteld en dus niet wordt voldaan aan de milieunormen.

De weerstand van de regio is dus volkomen terecht, en eigenlijk is dit "voorbeeld" niet het vermelden waard. Praten over "weerstand" terwijl u zelf als ambtelijk orgaan mogelijk de wetten overtreedt is de wereld op zijn kop. Regio's hebben veelal een zeer valide onderbouwing waarom gebieden ongeschikt zijn voor wind op land. Benoem deze valide punten, want uw afwegingskader is verre van volledig. Denk ook aan de ruimtelijke puzzel die er ligt. Als een gebied worden gereserveerd voor een andere, veel relevantere maatschappelijke of economische bestemming (bijv wonen) dan kan er geen milieu belastende turbine industrie komen. De regio's en gemeenten gaan over hun gebieden, niet een Provincie die het denkt het beter te weten zonder bewijs en mandaat!

Het “actualiseren” zal niet slagen want u heeft er op gewezen dat het afwegingskader ontbreekt door de afwezigheid van veilige en beschermende gevalideerde normen voor wind op land.

Daarnaast hebben de gemeenten, regio's en de provincie de ambitie om 6,5 TWh duurzame energie op te wekken in 2030. Dit moet opgewekt worden in de diverse ruimtelijke context van de provincie Gelderland, met de onderscheidende fysieke kenmerken als de hoeken van het speelveld. De provincie Gelderland wil haar windbeleid dus actualiseren en daarmee - met oog op de opwekdoelstelling - een kader bieden voor windenergie-initiatieven.

Zienswijze 1.1003

Deze tekst is niet duidelijk. De 6.5 Twh is opgebouwd uit 4 Twh zon en 2.5 Twh wind in het Gelders Energie Akkoord (GEA). Wellicht moeten we eerst dit GEA-akkoord eens actualiseren nu er verkiezingen zijn geweest en duidelijk is dat we met gemak 35Twh duurzaam gaan opwekken in dit land conform het Klimaatakkoord. Bovendien zijn er legio alternatieven mocht er vraag zijn naar extra opwek voor elektriciteit. Het netwerk opschalen en kijken naar betrouwbaarheid, betaalbaarheid en beschikbaarheid (BBB) van het systeem is vele malen relevanter dan nog meer onbetrouwbare wind op land er bij. Kortom waarom wordt bij het actualiseren niet veel breder gekeken naar de echte problemen en alternatieven voor onze regio en ons land?

Wordt bedoeld dat de RES regio's onvoldoende bijdragen aan de eis van 35TWh? Als de bijdrage onvoldoende is dan graag de consequenties daarvan binnen het RES programma duidelijk maken. Maar graag dan ook de risico's en gevolgen schetsen van een onjuiste aanpak (tot dusver of in de toekomst), omdat de huidige tijd, de bekende grote problemen en wetenschap geheel andere routes duiden.

1.2 Waarom een onderzoek naar effecten?

In de motivatie van de provincie voor het opstellen van een plan-MER voor de provincie Gelderland worden een aantal redenen gegeven:

A- actualiseren van het provinciale windbeleid op basis van milieu-informatie, om zo onder andere het ruimer opgezette windbeleid beter te laten aansluiten op de zoekgebieden zoals opgenomen in de RES'en 1.0;

B- herijking en borging zoekgebieden RES 1.0;

C- samen met gemeenten en regio's inzetten op een verbetering van de wind/zon verhouding;

D- anticiperen op aanscherpen van opwekdoelstellingen van duurzame energie;

E- de mogelijke zoekgebieden voor wind- en zonne-energie in beeld brengen;

F- beoordeling van milieueffecten en het inzichtelijk maken en overzichtelijk presenteren van verschillen tussen zoekruimte in RES-regio's op basis van negatieve en positieve milieueffecten.

Zienswijze 1.2001

Uit deze motivatie voor het opstellen van een Plan-MER voor de provincie Gelderland blijkt een aantal ernstige problemen. Waar in de teksten in de inleiding nog vragen konden rijzen over de bedoeling en de positie van de provincie in de RES, wordt nu duidelijk wat de bedoeling is. Om dit uit te leggen zijn de genoemde redenen voorzien van een letter.

A – het oude windbeleid is niet meer van toepassing, al was het soms ruimer. Dit oude beleid is door de provincie ingebracht in de RES overleggen en heeft geleid tot de zoekgebieden zoals aangegeven in de RES resultaten, waarbij regio's en gemeenten deugdelijk afwegingen hebben gemaakt. Hiermee wekt u de indruk dat u deze afwegingen niet wenst te respecteren.

B – zie punt A

C – de zon/wind verhouding is resultaat van de samenwerking tussen alle stakeholders in de RES, en is geen argument voor het opstellen van een Plan-MER. Wat de provincie bedoelt met “verbetering” zal dat voor andere betrokkenen mogelijk niet aan de orde zijn. Bovendien is dit zoals hiervoor gesteld een technisch vraagstuk en geen RO vraagstuk en geen reden voor opstellen van een Plan-MER.

D – anticiperen op aanscherpen van opwekdoelstellingen is geen reden voor een Plan-MER. Aangescherpte opwekdoelstellingen zijn input voor een volgende RES fase 2.0 en daarna, en de Plan-MER doet onderzoek naar de resulterende milieueffecten van de bekende zoekgebieden uit RES 1.0. Immers deze moeten op enig moment nog landen in Provinciaal Beleid. Maar dan moeten er eerst gevalideerde veilige beschermende normen zijn voor wind op land. Nu die er niet zijn bent u geheel zinledig bezig.

E – de mogelijke zoekgebieden in beeld brengen is geen reden voor een Plan-MER, want deze zijn al in beeld van de RES 1.0 en die moet Provincie tzt vertalen naar haar beleid. Nieuwe zoekgebieden bedenken is niet aan de orde: daar is de Plan-MER niet voor. Maar dan moeten er eerst gevalideerde veilige beschermende normen zijn voor wind op land.! Nu die er niet zijn bent u geheel zinledig bezig.

F – Ook deze zin is veel te simpel gesteld; immers de vele milieueffecten kunnen niet eenvoudig met plussen en minnen in beeld worden gebracht vanwege het ontbreken van een afwegingskader en het ontbreken van veilige beschermende normen voor wind op land. Zo zijn er per gebied andere effecten mogelijk, afhankelijk van implementatie, locatie, lokale omstandigheden en vele te kiezen parameters. Het lijkt er op dat bevoegd gezag zich iets op de mouw heeft laten spelden met GIS software en dat is zeer zorgelijk om waar te nemen.

Onze conclusie is dat de provincie dankbaar gebruik lijkt te maken van de nieuwe m.e.r. plicht onder de Omgevingswet om haar onvrede met de resultaten van de RES 1.0 vorm te geven.

Dit lijkt met name ingegeven door de vaststelling dat er in de RES (in overleg met alle stakeholders) minder zoekgebieden voor wind zijn overgebleven dan onder het oude beleid. Dat kan er toe leiden dat er meer wind in verhouding tot zon gewenst is dan geleverd in de RES 1.0, en dat er via de zijlijn nieuwe doelstellingen worden ingebracht. Deze opstelling van de provincie levert een verwarring op tussen het RES programma en de daarvoor uit te voeren MER.

Het zet tevens vraagtekens bij de rol die de provincie tijdens de RES 1.0 heeft gespeeld. Immers van goede regie door het bevoegd gezag is in het geheel geen sprake geweest. Vandaar dat we pleiten voor integrale brede evaluatie & audit over het RES 1.0 proces en uitgevoerde PIP energie projecten.

Deze Plan-MER in deze vorm per direct te stoppen vanwege strijdig zijn met: huidige wetgeving, het ontbreken van wetgeving voor te stellen normen, uitgangspunten van de RES 1.0 en de afspraken daarover. Maar bovenal respect te tonen naar de regio's en haar gemeenten.

Daarnaast brengt het plan-MER de milieueffecten in beeld van de nog te bepalen zoeklocaties. Het plan-MER is een instrument dat geschikt is voor de planstudiefase met milieubeoordeling op strategisch en relatief abstract niveau. Hiermee wordt de bandbreedte aan zoekruimte inzichtelijk die geschikt is voor de ontwikkeling wind- en zonne-energie. Het detailniveau van het plan-MER is daarnaast toereikend om de verschillen tussen zoekgebieden op regionaal niveau in beeld te brengen.

Zienswijze 1.2002

Het is niet helder wat hier wordt bedoeld. Als het gaat om een milieubeoordeling op strategisch en relatief abstract niveau lijkt dat veel meer een onderwerp voor een Handreiking voor het bepalen van zoekruimtes en zoekgebieden, bijvoorbeeld op te stellen door het NPRES. Echter, dat is niet waarvoor je Plan-MER uit gaat voeren c.q. verplicht bent uit te voeren!

Ook hier weer de vraag of het gaat om het bepalen van zoeklocaties, of het onderzoek naar de milieu-effect-beoordeling van reeds in het RES 1.0 proces bepaalde zoeklocaties. En gezien het voor

de grote verschillen tussen de regio's benodigde en gecompliceerde detailniveau is een Plan-MER voor de hele provincie niet wenselijk en onuitvoerbaar. Een afwegingskader en veilige, beschermende normen voor wind op land ontbreken. Hooguit krijgt de provincie een kaartje met zeer onbetrouwbare en sterk subjectief bepaalde effect-scores, waar nimmer zorgvuldig RO beleid op te maken is. Ongelooflijk dat Provincie hier zoveel tijd, capaciteit en geld aan zit te verspillen.

In het geval van het actualiseren van het windbeleid van de provincie Gelderland en het borgen van de RES ligt het plan dichter dan 5 km van de grens en bestaat de mogelijkheid dat er belangrijke nadelige milieugevolgen in Duitsland ontstaan. Daarom moeten de relevante bevoegde gezagen in Duitsland geïnformeerd worden.

Zienswijze 1.2003

Is de afspraak dat er uitsluitend informatie moet worden verstrekt, of volgt er een samenwerkings- of onderhandelingsfase na de bekendmaking? We nemen aan dat Duitsland een chemisch industrieel complex in de lucht op een paar honderd meter van de grens niet zal goedkeuren. Ook hier is sprake van een veel te simpele en respectloze benadering naar een buurland en haar inwoners. Zo hoort het bevoegd gezag van de provincie Gelderland zich niet te gedragen!

N.a.v. hoofdstuk 2. Participatie

2.1 Bestuurlijke en ambtelijke participatie

De uitkomsten van de objectieve milieu-analyse in dit plan-MER levert essentiële input voor het maken van bestuurlijke ruimtelijke afwegingen. De wat betreft milieueffecten best geschikte locaties kunnen afwijken van de zoekgebieden in een RES 1.0.

Zienswijze 2.1001

Het is niet mogelijk dat de wat betreft milieueffecten best geschikte locaties afwijken van de zoekgebieden in een RES 1.0. Dat zou inhouden dat een locatie die in de RES als zijnde niet geschikt voor zoekgebied is beoordeeld, wat betreft milieueffecten juist het beste geschikt zou zijn. Wat zijn dan voorbeelden van dergelijke gebieden? Waarom zijn deze in de RES afgevalen als zoekgebied? Bovendien is het niet aan de Provincie om het afwegen opnieuw te doen voor de RES 1.0. Zij moet alleen de RES 1.0 vertalen en opnemen in haar beleid, voor zover dat nu mogelijk is. Hetgeen nu niet vraagt om een Plan-MER over de RES1.0. Immers de veilige beschermende normen voor wind op land ontbreken.

Het is opvallend dat het bevoegd gezag en de opstellers van de NRD geen enkel oog lijken te hebben voor de inwoners/omwonenden van de zoekgebieden en hoe die het beste kunnen worden beschermd. Gezondheid en verbeteren leefomgeving voor mens en dier kom je niet tegen. Alles lijkt er op gericht om meer wind op land te realiseren. Zo is de vraag relevant hoe de provincie zonder hinder en schade t.o.v. de leefomgeving van mens en dier meer energie kan opwekken in het kader van de energietransitie. Welke alternatieven zijn dan relevant en mogelijk?

De gehele NRD is dus behept met een tunnelvisie en voldoet niet aan de wettelijke eisen. Daarmee is voortgaan met deze NRD er een van overtreden van de wettelijke regels en dient dit proces derhalve per direct stopgezet te worden (zie bijlage 001: 2022 0215 Zienswijze NRD Turbinebepalingen ETW KAB v999).

Hierdoor kan een spanningsveld ontstaan tussen enerzijds het inhoudelijke belang om vanuit een objectieve milieu-analyse een onafhankelijk m.e.r.-proces te doorlopen, en anderzijds voldoende oog te hebben voor het belang om de voortgang van de RES'en te waarborgen. De RES'en zijn immers het resultaat van een regionaal bestuurlijk proces. Daarnaast kunnen er meer en/of andere locaties in beeld komen die niet naar voren zijn gekomen in het regionaal bestuurlijk proces. Dit kan leiden tot bestuurlijke verwarring.

Zienswijze 2.1002

Genoemde bestuurlijke verwarring ontstaat als in het Plan-MER nieuwe zoekgebieden worden aangewezen die niet naar voren zijn gekomen in de RES. Dit kan en mag ook niet de bedoeling zijn, de Plan-MER moet een milieu-technische uitwerking zijn van de in de RES 1.0 bepaalde zoekgebieden.

Uitgangspunten bestuurlijke participatie.

De provincie doorloopt een bestuurlijk participatieproces. Hiermee wil de provincie de volgende doelen behalen:

- ophalen informatie context & achtergrond;*
- draagvlak - luisterend oor voor diverse belangen;*
- informeren voortgang en verwachtingsmanagement;*
- afstemming en consultatie (RES-regio's).*

Zienswijze 2.1003

De genoemde uitgangspunten leiden tot het herhalen van de RES 1.0 aanpak in de Plan-MER. Maar dan onder leiding van de provincie.

Parallel en adaptief: de planning is zeer krap. Dit komt voort uit de planning in het Klimaatakkoord, waarbij de vergunningen voor projecten voor 1 januari 2025 verleend moeten zijn. Hierdoor is nauwelijks tot geen ruimte is voor vertraging in het inhoudelijke proces. Omdat de verschillende regionale stuurgroepen hun eigen vergaderritme hebben, is het onvermijdelijk om deels parallel en adaptief te werk te gaan. Een lange doorlooptijd van bestuurlijke consultatie mag niet tot stilstand leiden in het inhoudelijke proces. Er wordt daarom, binnen grenzen, gezocht naar ruimte om eerder gemaakte keuzes bij te stellen naar aanleiding van de bestuurlijke consultatie;

Zienswijze 2.1004

Uit oogpunt van voldoende afstemming en draagvlak is het niet verstandig te zoeken naar ruimte om eerder gemaakte keuzes bij te stellen naar aanleiding van de bestuurlijke consultatie. Het is belangrijk dat wijzigingen in eerder gemaakte keuzes door alle stakeholders opnieuw worden getoetst en bevestigd. En haastige spoed is zelden goed. Bovendien kunnen deadlines worden opgeschoven in belang van de noodzakelijke zorgvuldigheid. Immers bij fouten verlies je 3 – 5 jaar in procedures en staat deze Provincie voor schut bij de RVS met een zwaar gemankeerd dossier!!

Zienswijze 2.1005

Voor de participatie door de Kerngroep wordt begeleiding, afstemming en consultatie voorzien. Voor de overige deelnemers aan het proces (Expertteam, RES-stuurgroepen, Ambtelijke overleggen en BO Regionale samenwerking GEA) uitsluitend consultatie. Wat houdt consultatie dan precies in? In hoeverre kunnen deze deelnemers het proces überhaupt nog beïnvloeden? En waar en hoe is de rol gedefinieerd van bevoegd gezag in beschermen en verbeteren van leefomgeving gezondheid voor mens en dier? En waar is de rol van de omwonenden als belangrijkste stakeholder in dit proces? Waar is beschrijving met specificaties van het wetenschappelijk ontwerp van de hinder, uitval, schade, ziekte-effect en (chronisch) ziek ruimte? Het vormt de basis voor een afwegingskader, maar

het feit dat u er compleet geen uitwerking aan geeft maakt direct duidelijk dat deze NRD en daarop volgende Plan-MER weinig succesvol zal blijken bij een gerechtelijke procedure. U schendt als bevoegd gezag de eisen van een goede en zorgvuldige ruimtelijke ordening en u schendt de eisen te stellen aan zorgvuldig integer bestuur. Overduidelijk staat in bovenstaande zinnen uitgedrukt de bias/ belanghebbende rol die u wil spelen ten koste van leefomgeving en gezondheid van de inwoners in onze provincie. Tijd is belangrijker en doorzetten zonder stilstand eveneens: dat daarmee een groot onrecht wordt gecreëerd interesseert u blijkbaar niet en dat is onvoorstelbaar.

2.3 Inspraak: indienen reacties op de NRD

Tijdens de terinzagelegging van deze NRD is het voor een ieder mogelijk om een reactie in te dienen. De provincie beantwoordt de reacties in een reactienota en de reacties worden, indien na beoordeling relevant, verwerkt in het plan-MER.

In een reactienota krijgt u van de provincie een terugkoppeling op uw reactie. In de reactienota wordt aangegeven hoe uw reactie is gebruikt bij het bepalen van de inhoud en aanpak van de m.e.r.. De NRD zelf wordt alleen bij grote wijzigingen aangepast.

Zienswijze 2.3001

De reactienota wordt beoordeeld en samen met de NRD goedgekeurd door Gedeputeerde Staten. Dat vindt plaats na een politieke afweging. Graag zouden wij zien dat eerst een inhoudelijke beoordeling van de kwaliteit van de stukken (audit) wordt uitgevoerd door een onafhankelijke wetenschappelijke instantie (zowel juridisch, medisch, ethisch en technisch). Eveneens pleiten we voor een integrale evaluatie & audit over het RES 1.0 proces en de uitgevoerde PIP projecten. In onze visie is de NPRES & RES 1.0 een grote mislukking met grote schade tot gevolg voor ons land. Door eerst de fouten en schade te herstellen kan daarna een nieuwe start worden gemaakt met de energie-transitie. Andersom is vragen om nog meer schade en dat is ongewenst.

Het komt in de RES gerelateerde procesdocumenten (Inpassingsplan, Vormvrije m.e.r. beoordeling, concept RES, NRD) vaak voor dat zienswijzen die SMART worden aangeleverd eerst worden samengevat, en vervolgens beantwoord door te verwijzen naar een algemene tekst over het betreffende onderwerp. In deze twee stappen gaat dan vaak het specifieke smarte karakter van de bevinding verloren. Ik wil bij deze pleiten voor een smarte beantwoording van de zienswijzen, met herkenbare koppeling tussen vraag/opmerking en het betreffende antwoord. Daartoe zijn de bevindingen in deze zienswijze voorzien van een unieke nummering die is gerelateerd aan de hoofdstuk en paragraafindeling van het NRD.

Zienswijze 2.3002

In uw reactienota op de PIP IJsselwind heeft u het gepresteerd om op vele vragen in onze zienswijze geen enkel antwoord te dichtten. Of nog erger, u gooit er met de pet naar: namelijk aannames opschrijven zonder enige onderbouwing of bewijs. Hetgeen een teken aan de wand is en duidt op onbehoorlijk bestuur. Hier moet per direct een einde aan komen: burgers in het land accepteren uw slordige en onzorgvuldige handelwijze en gedrag niet langer. Zie ook de recente verkiezingen voor de Provinciale Staten van Gelderland.

U moet goed begrijpen dat deze zienswijzen door onbezoldigde inwoners worden opgesteld in hun vrije tijd, terwijl de opstellers bij de overheid en ingehuurde onderzoeksbureaus dat betaald doen van het belastinggeld van de burgers. Alleen al daarom is de gevraagde smarte beantwoording en zorgvuldigheid gewettigd.

N.a.v. hoofdstuk 3. KADERS VANUIT WETGEVING, BELEID EN RICHTLIJNEN

3.5 Gemeentelijk

Op voorhand wordt in het plan-MER geen rekening gehouden met de omgevingsvisies (of structuurvisies) of zonbeleid van gemeenten. Een omgevingsvisie en zonbeleid is namelijk zelfbindend en dus kaderstellend voor de betreffende gemeente. Voor een zuivere analyse in het plan-MER, waarbij de 'hoeken van het speelveld' volledig verkend worden op provinciaal en regionaal niveau, is het wenselijk beperkingen die voortkomen uit deze visies niet op voorhand mee te nemen.

Dat neemt niet weg dat gemeenten bij hun reactie op de uitkomsten van het plan-MER aan kunnen geven waar zij een conflict of juist synergie zien met hun omgevingsvisies danwel zonbeleid. Dit kan vervolgens in overweging genomen worden bij de belangenafweging die plaatsvindt bij het opstellen van de RES 2.0, de Windvisie provincie Gelderland en ander omgevingsbeleid van provincie of gemeenten.

Zienswijze 3.501

De gemeente is de overheidslaag die het dichtst bij de burger staat. Daar is de specifieke kennis over de situatie en met name ook over het draagvlak voor windturbines in bepaalde gebieden het grootst. Het is niet acceptabel daarmee geen rekening te houden in de Plan-MER. Neem de beperkingen die volgen uit lokaal gemeentelijk beleid gewoon serieus in de Plan-MER. Mocht dat tot een ongewenste uitkomst leiden dan kan de provincie door goede regie een nieuwe vraag voorleggen aan een RES regio waarin deze vraag een antwoord moet krijgen.

N.a.v. hoofdstuk 4. Onderzoeksaanpak effectonderzoeken

4.1 Doel en diepgang van het Plan-MER

Alleen wind op land en zon op land vallen als technieken voor de opwek van duurzame elektriciteit binnen de scope van het plan-MER.

Zienswijze 4.1001

De beperking van de scope tot de technieken wind op land en zon op land is conform de harde randvoorwaarden die aan de RES zijn meegegeven. Dit heeft geleid tot enorme weerstand in het hele land, en de oprichting van tientallen/honderden verenigingen, stichtingen etc tegen windenergie. Deze weerstand is indertijd natuurlijk voorzien en staat aan de basis van het verdeel- en heers principe van opsplitsing van het land in 30 RES regio's. Zoals bekend heeft een dergelijke aanpak het nadeel dat als de weerstand zich organiseert grote onrust het gevolg kan zijn. Inmiddels is de benodigde 35Twh op land in beeld voor 2030. Derhalve is meer wind op land niet meer per direct aan de orde.

Graag zouden wij zien dat eerst een inhoudelijke beoordeling van de kwaliteit van de stukken (audit) wordt uitgevoerd door een onafhankelijke wetenschappelijke instantie (zowel juridisch, medisch, ethisch en technisch). Eveneens pleiten we voor integrale brede evaluatie & audit over het RES 1.0 proces en uitgevoerde PIP energie projecten.

Nu de RES 1.0 is afgerond en nieuwe stappen gezet gaan worden is dit het juiste en logische moment om de gekozen benadering en strenge randvoorwaarden te heroverwegen. Met name de

verplichting tot het opwekken van duurzame energie binnen de eigen regio is aan herziening toe. Grootschalige opwek in regio met wind & zon blijft een zinledig, kostbaar, onbetrouwbaar en veel te duur plan.

De turbines tasten het leefmilieu aan. De plaatsen waar ze zonder ernstige hinder kunnen worden geplaatst zijn nagenoeg op. De schade aan gezondheid, milieu en waardedaling van bezittingen is enorm. Bedenk dat 1 grote turbine alleen al door emissie BPA giftige fijnstoffen een enorme impact heeft op leefomgeving. De toxiciteit is zo groot dat ca 640 gram fijnstof per jaar 200 km Twentekanaal kan vergiftigen per jaar! Het gif kan 225 ziekte effecten teweeg brengen. Meten is weten, maar dat zien we niet in deze NRD terug en zorgelijk dat u dat heeft nagelaten.

Alle energie van de burgers gaat zitten in het bieden van weerstand in plaats van het zoeken naar creatieve oplossingen voor de energie en het klimaat. En vele alternatieven voor wind & zon liggen voor de hand.

4.2 Kern van de aanpak

Alle (GIS-)data die nodig is om de zoekruimte voor locaties voor wind- en zonne-energie vast te leggen, is in deze fase verzameld.

Zienswijze 4.2001

Het is aan te bevelen in alle documenten de GIS data ook als bijlagen beschikbaar te stellen alsmede toegang tot de software, dit om volledig transparantie te tonen. De in de NRD gebruikte afbeeldingen zijn feitelijk onleesbaar en daardoor nietszeggend. Bij het uitvergroten blijkt dat de plaatjes een lage resolutie hebben. Voorgesteld wordt van elk plaatje een versie met hoge resolutie als bijlage toe te voegen, zeker als de NRD op provinciaal of nationaal RES overstijgend niveau gehandhaafd wordt.

Het is een wens van de provincie Gelderland dat de uitkomsten van het plan-MER RES Arnhem-Nijmegen overgenomen worden in het plan-MER windbeleid en RES provincie Gelderland. Dit is bijvoorbeeld mogelijk als de onderzoeksaanpak en de manier van beoordelen (zo veel mogelijk) vergelijkbaar zijn. Zowel in de alternatievenontwikkeling als in de methode van de effectbeoordeling is daarom zo veel als mogelijk rekening gehouden met het plan-MER RES Arnhem-Nijmegen, dat wil zeggen met de Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau plan-MER RES Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen¹.

Zienswijze 4.2002

De wens is niet onderbouwd waarom de provincie Gelderland genegen is om de uitkomsten van het Plan-MER RES Arnhem-Nijmegen over te nemen in het plan-MER windbeleid en RES provincie Gelderland. Immers, deze NRD deugt al niet dus de kans dat die van de regio zal deugen achten wij eveneens niet heel groot kijkend naar de grote fouten, slordige en onzorgvuldige handelwijze die zich in deze NRD weerspiegelt.

Het is de vraag of een Plan-MER aanpak gericht op een specifieke RES regio de juiste is voor een hele provincie die bestaat uit 6 regio's. Het is begrijpelijk dat de provincie streeft naar uniformiteit, en als er alleen in regio Arnhem-Nijmegen al een Plan-MER voorhanden zou zijn is het verleidelijk deze zoveel mogelijk te hergebruiken. Overigens, als er meerdere beschikbaar zouden zijn is een kwaliteitsonderzoek aan de orde, maar het belangrijkste voor de selectie van de methode is de

geschiktheid van de Plan-MER op het niveau van 6 of 30 RES regio's. De genoemde wens van de provincie wordt overigens discutabel als deze iets te maken zou hebben met het feit dat de Plan-MER van Arnhem-Nijmegen is uitbesteed aan hetzelfde bureau als de onderhavige NRD.

Zienswijze 4.2003

Conclusie wij delen uw afweging op geen enkele wijze, want onderbouwing en bewijzen voor het leentjebuurt spelen is er niet of nauwelijks. Het is zondermeer riskant omdat de stedelijk regio in de verste verte niet lijkt op de openlandschappen regio's die er in meerderheid zijn. Bovendien is de politieke afweging in deze regio (gelet op politieke signatuur) geheel afwijkend en eveneens ter discussie te stellen.

Voor de milieueffecten, ruimtelijke inpassing, netinpassing en oppervlakte- en/of grondwater houdt de beoordeling niet op bij de provinciegrens. Wind- en zonneparken kunnen ook invloed hebben op gebieden buiten de provinciegrens. Dit wordt meegenomen door te beschouwen of, en zo ja hoe, de effecten van belang zijn op RES-regionaal, provinciaal en/of nationaal niveau;

Zienswijze 4.2004

Dit is een belangrijk onderwerp, zeker gezien de neiging van regio's en provincies om de eigen bevolking te beschermen door de windturbines aan de rand van het eigen territorium te plaatsen.

De manier waarop dit in voorkomende gevallen wordt behandeld is verre van valide en onduidelijk, en dient verbeterd te worden. Een constructieve suggestie van een aanpak zou het stellen van regels kunnen zijn. Voor windturbines kan dit probleem sterk worden gemitigeerd aan de binnengrens van regio's of de provincie een rand van 10 km van de referentieturbine als belemmering aan te merken. Daarmee verdwijnt ten dele de hinder buiten deze grens, maar zeker niet voor de volle 100 procent!

Zienswijze 4.2005

Maar bovenal zullen er eerst gevalideerde veilige beschermende normen voor wind op land moet zijn, want die ontbreken geheel. Bedenk dat Infrasonen trillingen & LFG drukgolven met gemak meerdere kilometers reizen en niet of nauwelijks dempen en ernstige gevolgen voor omwonenden laten zien. Ze vertonen Natuurkundig ander patroon en hierover moet nog het nodige worden uitgezocht in de wetenschap. Internationaal wetenschappelijk onderzoek toont voldoende aan dat we met onze oude rijksnormen sowieso onvoldoende bescherming bieden.

Hanteer bijvoorbeeld aanvullend hiervoor de normen voor industrielawaai van 1999: immers dan zou deze belastende industrie nabij woningen volledig onmogelijk zijn. Bedenk ook dat deze norm uit 1999 beter is onderbouwd dan die van 2009 – 2011. Oude rijksnormen zijn namelijk strijdig met toenmalige veel beter beschermende lawaaihinder geluidsnormen 1999 om gezondheid risico's te beperken voor werknemers en omwonenden. Stel als bevoegd gezag eisen aan te plaatsen windturbines, doen we ook bij industrie en auto's enz:

- Mag in bronsterkte geen Infrasonen trillingen voortbrengen en max grenswaarde 10dB (lineair narrow band gemeten);
- Idem dit eisen voor LFG spectrum;
- Idem geen gebruik van giftige stoffen in de turbines toestaan zie BPA, t4BP, SF6, etc.

Dit maakt het mogelijk om alternatieven en gebieden onderling te vergelijken op het niveau van individuele aspecten. Een voorbeeld hiervan is [aantal geluidgehinderden binnen 47 dB(a)]/

[energieopbrengst]. Hierbij is het milieueffect (zoals aantal gehinderden in het gegeven voorbeeld) vooraf getoetst aan de wetgeving vanuit het toetsingskader van het plan-MER.

Aan de hand hiervan kunnen gebieden met elkaar vergeleken worden voor de provincie Gelderland (het plangebied) en per RES-regio, zonder dat het plan-MER een weging of volgordelijkheid aanbrengt.

Zienswijze 4.2006

Indien u kennis neemt van ons beroepschrift van januari 2023 van het inpassingsplan “Windpark IJsselwind Zutphen”, dat provinciale staten van Gelderland bij besluit van 17 november 2022 hebben vastgesteld, gericht aan de Raad van State, zult u een hoop wijzer worden.

Zo geeft het uitgebrachte advies in het STAB rapport aan de RVS over windpark Delfzijl Zuid uitgebreid en mede gebaseerd op recente wetenschap serieuze kritiek op lokale normen. Derhalve behoort u dus te weten dat Lden=47 contour geen causale relatie heeft met het werkelijk aantal gehinderden, uitval, ziekte-effecten en/of (chronisch) zieken. De oude achterhaalde methodiek is subjectief en meet dus niet wat je wil weten als beleids-afweger: een nauwkeurige bepaling van het werkelijk aantal gehinderde(n) etc. Zoals hiervoor al gesteld: u heeft geen wetenschappelijk verantwoorde beschrijving laten maken van de hinder, uitval, schade, ziekte-effecten en/of chronisch ziek ruimte. Daarna kan pas gestart worden met het ontwerp van verantwoord en gevalideerd afwegingskader! Kort gesteld: u hanteert hier een onwetenschappelijke benadering die onhoudbaar is in een juridische procedure.

Zienswijze 4.2007

Uit het voorbeeld komt naar voren wat een onjuist idee deze vorm van vergelijken is.

Stel je hanteert als indicator de gegeven waarde [aantal geluidgehinderden binnen 47 dB(a)] / [energieopbrengst]. En stel je hanteert als alternatief een turbine met dubbele rotordiameter.

Het aantal geluids-gehinderden zal dan sterk toenemen, maar de energieopbrengst nog veel sterker (factor $2 \times 2 = 4$). Dan is dat tweede alternatief dus aantrekkelijker met een flink lagere score.

Maar helaas wordt er dan GEEN rekening gehouden met de trillingen en laagfrequent geluid die samenhangen met de energieopbrengst en dus ook een factor 4 verergeren. Een onleefbare situatie is het gevolg. Lagere nietszeggende score maar een totaal onleefbaar resultaat.

4.3 Uitgangspunten voor het effectenonderzoek

- Plan en studiegebied

Plangebied

Het plangebied is de provincie Gelderland: binnen de provinciegrenzen wordt gezocht naar een geschikte invulling voor de realisatie van wind- en zonne-energie en het winnen van warmte. Aangezien het plan-MER gebruikt wordt voor besluitvorming (windbeleid en borging RES) in de provincie Gelderland, worden de drie Utrechtse gemeenten die bij de RES Foodvalley horen (Veenendaal, Rhenen en Renswoude), niet meegenomen in het plangebied. In de MER-fase wordt met onder meer provincie Utrecht verkend of, hoe en waar milieu-informatie voor deze gemeenten in beeld gebracht kan worden.

Zienswijze 4.3001

Als consequentie van het loslaten van de RES 1.0 aanpak en deze vervangen door een provinciale aanpak ontstaat bestuurlijke chaos. Binnen een bepaalde RES-regio moet dan dus worden gewerkt met meerdere vormen van beleid. De gemeenten in die regio hebben te maken met hun RES 1.0 en vervolgers, en daarnaast met eigen beleid van zowel de provincie Gelderland als de provincie

Utrecht. Vervolgens ook met meerdere m.e.r. processen. Dit kan negatieve consequenties hebben voor de verhouding tussen buurgemeentes rond provinciegrenzen.

Studiegebied

Het studiegebied betreft het plangebied plus het zogenoemde invloedsgebied van milieueffecten. Voor de omgevingseffecten leefomgeving, natuur, landschap, netinpassing en water houdt de beoordeling van effecten niet op bij de grens van het plangebied, omdat zon- en windparken ook invloed kunnen hebben op gebieden buiten de provinciegrens. Dit betreft het invloedsgebied van milieueffecten. Dit gebied buiten de provinciegrenzen wordt in afbeelding 4.2 aangegeven door de groene zone rondom de provinciegrenzen. Het onderzoeksgebied voor het plan-MER bestaat daarom uit het plangebied én het invloedsgebied. Daarnaast beschouwt het plan-MER de positieve milieueffecten van de ontwikkeling van wind- en zonne-energie en energie uit warmtebronnen. Effecten zoals vermeden emissies van o.a. broeikasgassen door het gebruik van duurzame energiebronnen in plaats van fossiele bronnen overstijgen de schaal van het studiegebied.

Zienswijze 4.3002

Als het onderzoeksgebied van de Plan-MER bestaat uit het plangebied en het invloedsgebied, dan valt de besluitvorming dus in andere RES regio's en provincies. Dit maakt het proces bijzonder complex. Wellicht is het een optie om een zone binnen de gebiedsrand van 10 km te bepalen waarin geen turbines geplaatst mogen worden.

- Definities

Daarom wordt dit in het plan-MER afgebakend en worden de milieuonderzoeken uitgevoerd met twee vooraf vastgestelde turbintypen met bijbehorende afmetingen. Dit betreft (zie afbeelding 4.3):

1 windturbines (120 m) met een ashoogte van 120 m, een rotordiameter van 117 m en een vermogen van circa 3,6 MW. Deze windturbines markeren in het plan-MER de ondergrens van de bandbreedte aan mogelijke windturbines op land in 2030;

2 windturbines (166 m) met een ashoogte van 166 m, een rotordiameter van 160 m en een vermogen van circa 7,0 MW. Deze windturbines markeren in het plan-MER de bovengrens van de bandbreedte aan mogelijke windturbines op land in 2030. Anderzijds geeft een windturbine op land met een ashoogte hoger dan 166 m en een tiphoogte van meer dan 246 m richting 2030 een realistische bovengrens aan. Grotere windturbines (in omvang en vermogen) worden momenteel enkel gerealiseerd op zee, mede vanuit toenemende omgevingseffecten (geluid, slagschaduw, visuele verstoring) naarmate de windturbine in hoogte toeneemt.

Zienswijze 4.3003

In de praktijk is het nu al zo dat energiebedrijven rekenen met wat zij noemen moderne turbines met een tiphoogte van 280 meter en nog hoger zit in de pijlpijn van de engineers. De opmerkingen over 246 meter als realistische bovengrens, en dat grotere windturbines enkel worden gerealiseerd op zee, blijken onjuist.

Zienswijze 4.3004

En nog ernstiger is de opmerking over toenemende omgevingseffecten (geluid, slagschaduw, visuele verstoring) naarmate de windturbine in hoogte toeneemt. Want dat geldt dus voor de turbines die op grond van dit beleid daadwerkelijk op land geplaatst mogen gaan worden.

Zienswijze 4.3005

Zondermeer is duidelijk dat actuele kennis van zaken over techniek, engineering, medische,

ethische, bio-medische en bio-fysische aspecten gemist wordt. Ons advies: stel een sterk onafhankelijk wetenschappelijk deskundig team samen. Geef die opnieuw de opdracht en start op de juiste basis en uitgangspunten.

4.4 Zoekruimte

Zoekruimte is de ruimte die overblijft na het uitsluiten van gebieden die op voorhand uitgesloten zijn voor de ontwikkeling van wind- en/of zonne-energie. De zoekruimte vertegenwoordigt het onderzoeksgebied dat wordt onderzocht in het plan-MER.

Zienswijze 4.4001

Nogmaals staat deze benadering haaks op de in de RES gehanteerde benadering, waarin zoekgebieden werden bepaald door het volgen van bepaalde denklijnen, zoals.

- Infrastructuur koppeling
- Vraag en aanbod bij elkaar
- Clustering en landschap is leidend
- Welke voorkeuren zijn er in onze regio ten opzichte van zonnevelden en windturbines?
- Andere bestemmingen hebben voorrang bijvoorbeeld: wonen of natuur of ...

Het blijft vreemd dat de Plan-MER nu wordt gebruikt om het onderzoeksgebied waarvan de milieueffecten moeten worden onderzocht aan te passen.

Deze NRD dient zich te beperken tot RES 1.0 keuzes van de 6 regio's; niets meer en niets minder.

- Uitgangspunten

Om te komen tot zoekruimte zijn belemmeringen (gebieden die zijn uitgesloten) en gebieden met aandachtspunten (onderdeel van de zoekruimte) in beeld gebracht. De uitgangspunten voor belemmeringen en gebieden met aandachtspunten worden hieronder toegelicht.

Zienswijze 4.4002

De NRD gaat uit van nieuwe benadering van het bepalen van zoekgebieden, met belemmeringen en aandachtspunten, om vervolgens van die gebieden milieueffecten in kaart te brengen. Deze aanpak staat haaks op die van de RES, zoals reeds in deze zienswijze aangegeven. Feitelijk wordt het bepalen van de zoekgebieden uit de RES 1.0 overgedaan, waarbij het uitgangspunt van intensieve samenwerking tussen alle stakeholders vervalst. Wij zijn het daar niet mee eens, temeer daar de provincie al jaren de tijd en regierol heeft gehad om deze werkwijze in de RES 1.0 in te brengen maar dat kennelijk niet heeft gedaan of dat is haar niet gelukt?

Zienswijze 4.4003

De enorme inspanningen die de burgers zich in het RES proces hebben getroost om hun belangen te behartigen en/of verdedigen zijn op deze manier voor niets geweest en worden respectloos ter zijde geschoven gezien de slordige en onwetenschappelijke werkwijze.

Zienswijze 4.4004

Verder ontbreekt in de voorgestelde methode van belemmeringen en aandachtspunten een belangrijk element, namelijk dat van aanpassingen. Het kan goed zijn dat mogelijke zoekgebieden uit het zicht blijven omdat niet is gekeken naar de mogelijkheid de betreffende belemmering weg te nemen. Deze stap zou gezien het vereiste detailniveau uiteraard beter in een regionale aanpak

passen dan in een provinciale. Een goed voorbeeld is de belemmering van afstand tot hoogspanningslijnen. Door een deel van het traject van een dergelijke lijn te verplaatsen of af te stemmen met (reeds geplande) bekabeling kunnen nieuwe zoekgebieden worden gecreëerd.

Wettelijke beperkingen aan zoekgebieden gelden onder andere voor:

- geluid: in het Activiteitenbesluit is vastgelegd hoeveel geluid een windturbine maximaal mag veroorzaken op de gevel van gevoelige bestemmingen zoals een woning of ziekenhuis. Het Activiteitenbesluit is buiten gebruik (zie kader) en het is mogelijk dat met het landelijke plan-MER een nieuwe norm geformuleerd wordt. Vooralsnog wordt uitgegaan van de norm uit het Activiteitenbesluit;

Omdat het op dit moment onduidelijk is wat de nieuwe normen worden, is gekozen om in het plan-MER uit te gaan van de 47 dB Lden contour rond geluidgevoelige objecten. Dit is passend bij het detailniveau van het plan-MER en de omvang van het plangebied. Hierbij geldt de kanttekening dat, mochten de resultaten uit het plan-MER Windturbinebepaling Leefomgeving van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat tijdig bekend zijn, deze resultaten zo ver als redelijkerwijs mogelijk worden verwerkt in dit plan-MER.

Zienswijze 4.4005

Zoals gesteld er zijn geen gevalideerde veilige beschermende normen en de geluidsnorm Lden-47dB(A) is achterhaald (zie advies STAB rapport windpark Delfzijl Zuid uitbreiding en wetenschap anno 2023). Door met een invalide indicator te gaan werken en rekenen laat u nogmaals zien niet te beschikken over voldoende deskundigheid in uw team.

Zienswijze 4.4006

“Er wordt vooralsnog uitgegaan van de Lden=47 dB(A) norm uit het Activiteitenbesluit”

Hieruit blijkt maar weer eens dat deze hele NRD is gericht op het oprekken door de provincie van de mogelijkheden tot plaatsing van windturbines, kennelijk door roeien en ruiten. Formeel is de 47 Db(A) norm door de Raad van State buiten werking gesteld, omdat er geen m.e.r. aan ten grondslag heeft gelegen. Verder is aangegeven door de raad van State dat per project bestemmingsplan er lokale normen mogen worden ontworpen, mits deze voldoen aan de eis, dat ze lokaal specifiek effectief zijn en adequaat worden gemotiveerd.

Duidelijk is dat Provincie Gelderland geen ontwerpruimte heeft beschreven of een ontwerp van haar specifieke lokale normen voor Gelderland volgens algemene professionele wetenschappelijk standaarden heeft bepaald.

In feite is er op geen enkele wijze sprake van een professioneel ontwerp of van ontwerp onderzoek beschrijving van beschermende valide specifieke lokale normen voor een zoekgebied in RES 1.0 bijvoorbeeld te Eefde-West, waarin het project IJsselwind 2.0 veilig voor omwonenden en hun leefomgeving kan landen. Eveneens zijn worst- en relevante-cases niet smart uitgewerkt zodat er geen zicht is op de gevolgen voor o.a. omwonenden, zwakken, risicogroepen, enz.

Uw ontwerp (lokale) normen, zijnde Lden=47dB(A) contour voor deze NRD bevat geen bewijs dat ze voldoen aan te stellen wetenschappelijke en professionele eisen.

Er is geen bewijs dat ze voldoen aan de doelstelling beschermen lokale omwonenden en hun leefomgeving. Aan eisen van causaliteit wordt niet voldaan.

Een kopie van de oude turbinebepalingen voldoen ook niet aan die eisen en doelstelling zo blijkt o.a. uit HUF inspectierapport uit 2009 van de VROM-inspectie (nu ILT), evenals de huidige methodologie

voor bepaling 1 bronsterkte op hub en max geluidsbron, zoals in ons beroepsschrift van 3-1-2023 aan de Raad van State toegelicht leidt tot invalide normen.

Raad van State heeft nimmer gesteld dat het ontwerpen en valideren van specifieke lokale normen eenvoudig en snel is uit te voeren. Evenals het leveren van bewijs voor validiteit en effectiviteit van een lokale norm niet simpel is. Immers de oude turbinebepalingen missen eveneens de valide onderbouwing en motivering en zijn zeker niet specifiek of lokaal of effectief. Vandaar dat er nu een PLAN-MER wordt uitgevoerd op landelijk niveau om te komen tot nieuwe valide en effectieve rijksnormen turbinebepalingen.

Zienswijze 4.4007

Kennelijk is creatief omgaan met normen om meer wind land te plaatsen hetgeen waar deze NRD op aanstuurt, en dat ligt om een aantal redenen niet voor de hand. Het wekt de schijn van een vooringenomen positie van de opstellers en dus strijd met zorgvuldigheid en onafhankelijkheid.

Zo heeft de $L_{den}=47\text{ Db(A)}$ grenswaarde norm mogelijk als gevolg als we het incorrecte TNO rapport volgen:

- 8% van de omwonenden binnenshuis ernstige subjectieve directe hinder van de turbine gaat ondervinden, en
- 17% van de omwonenden binnenshuis ondervindt directe gemiddelde hinder.

NB, dit gaat voorbij aan de toename van LF-geluid bij grote turbines die veel verder komen in de woning en veel meer uren vollast draaien; dus de exposure is ook nog een keer veel groter; NB het feit dat schrijvers deze aspecten niet belichten evenals dat bevoegd gezag hieraan voorbij gaat laat zien dat er sprake is van een ernstig tekort in expert kennis en ervaring binnen het team.

- 19% van de omwonenden buitenshuis is aantal subjectief ernstig direct gehinderde
- 34% van de omwonenden buitenshuis is aantal subjectief gemiddelde direct gehinderde

En dat waar nu nog rust en ruimte overheersen in de buitengebieden van de provincie.

Zienswijze 4.4008

Merk op dat deze getallen missen: indirecte hinder, uitval, schade, ziekte-effecten en chronisch ziek. Het gaat uit van kleine turbines en kleine vermogens onder andere omstandigheden en uiteenlopende populaties en slechts een ad-hoc administratie en is dus geen meting!

Dit kan en mag dus niet het uitgangspunt worden, spotten met de gezondheid en de leefomgeving van omwonenden, het voldoet niet aan prudent beleid en de uitgangspunten van de Smb-richtlijn. Tenslotte zal deze insteek weer aanleiding zijn tot vele juridische procedures tot aan de Raad van State. Maar het laat bovenal een bevoegd gezag zien de te stellen eisen aan behoorlijk bestuur aan haar laars heeft gelapt.

Zorgelijk om dit zo direct in stukken te zien: we kijken immers niet naar een vaag rapportje, maar naar een NRD opgesteld door duur betaalde consultants en die verzinnen dit niet, maar krijgen hiertoe opdracht.

Zie onderstaande tabel:

C Verwachte percentages (ernstig) gehinderden

Lden	Hinder binnen		Hinder buiten	
	%A	%HA	%A	%HA
29	0,15	0,03	0,62	0,15
30	0,21	0,05	0,85	0,22
31	0,30	0,07	1,16	0,31
32	0,42	0,10	1,56	0,44
33	0,58	0,15	2,08	0,61
34	0,79	0,21	2,74	0,85
35	1,07	0,30	3,55	1,16
36	1,44	0,42	4,56	1,56
37	1,90	0,58	5,79	2,07
38	2,49	0,79	7,26	2,72
39	3,22	1,07	9,00	3,54
40	4,12	1,44	11,04	4,54
41	5,21	1,90	13,38	5,77
42	6,53	2,49	16,05	7,23
43	8,08	3,22	19,04	8,97
44	9,91	4,12	22,36	11,00
45	12,01	5,22	25,98	13,34
46	14,42	6,53	29,88	16,01
47	17,13	8,09	34,02	18,99
48	20,14	9,91	38,37	22,30
49	23,46	12,02	42,87	25,92
50	27,05	14,43	47,46	29,81
51	30,90	17,14	52,09	33,95
52	34,97	20,15	56,69	38,30
53	39,22	23,46	61,21	42,80
54	43,61	27,06	65,57	47,39
55	48,07	30,91	69,74	52,02
56	52,56	34,98	73,66	56,62
57	57,02	39,23	77,31	61,13
58	61,38	43,62	80,65	65,50
59	65,61	48,08	83,68	69,67
60	69,66	52,57	86,38	73,60

Tabel C.1: Verwacht % gehinderden (%A) en % ernstig gehinderden (%HA) binnenshuis en buitenshuis voor Lden =29-60 dB(A).

Zienswijze 4.4009

Bij de uitleg van de keuze voor Lden= 47 Db(A) staat dat dit passend is bij het detailniveau van het Plan-MER en de omvang van het plangebied. Dat is onduidelijk, en kent geen enkel bewijs of rechtvaardiging gelet op de stand van de wetenschap. Er zijn vele andere objectieve opties, als er bijvoorbeeld een NRD op RES 1.0 niveau zou zijn uitgevoerd? Bijvoorbeeld: minimale afstandsnorm van 10 x tiphoogte plus industrie-lawaainorm indicatoren uit 1999 enz enz.

Zienswijze 4.4010

En ook nog de opmerking dat: "Hierbij geldt de kanttekening dat, mochten de resultaten uit het Plan-MER Windturbinebepaling Leefomgeving van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat tijdig bekend zijn, deze resultaten zo ver als redelijkerwijs mogelijk worden verwerkt in dit plan-MER."

Door roeien en ruiten dus. Dit is een onacceptabel uitgangspunt.

Het Plan-MER dient voordat het definitief wordt gemaakt gebruik te maken van de nieuwe en hopelijk gevalideerde veilige beschermende normen voor leefomgeving en gezondheid mens en dier.

- Belemmeringen en aandachtspunten windturbines

Zienswijze 4.4011

Wat opvalt is dat in de tabellen naast relatieve waarden ook vaste waarden voorkomen.

Bijvoorbeeld:

Belemmering rijkswegen en provinciale wegen	object + 15 m	ivm fundering
Aandachtspunt Spoorwegen	½ rotordiameter + 7,85 m	ivm spoorwegenwet

De vraag is of deze criteria (in het voorbeeld 15 resp. 7,85 m) niet achterhaald zijn, en nader onderzoek behoeven naar de feitelijke geleverde bescherming nu de windturbines qua tiphoogte zijn gegroeid van ca 150 meter naar 280 meter. Dat zou eenvoudigweg kunnen door de groeifactor door te berekenen in de vaste normen.

NB ook hier geldt dat de externe veiligheid berekeningen en afstanden ook zijn achterhaald, zie advies STAB rapport windpark Delfzijl Zuid uitbreiding en de wetenschap anno 2023. Het risico begrip trefkans op 1 op x mln voldoet niet meer. Denk aan schothagel effect, die van een rotorwiek kan uitgaan of die onlangs zich nog voordeed bij een omvangrijke brand. Evenals bij afworp regen aan grote ijsbrokken richting omgeving.

Alleen kaartmateriaal van windturbines (120 m) en zonneparken

Voorliggende NRD bevat enkel kaarten van zonneparken en van windturbines met een ashoogte van 120 m. De zoekruimte voor windenergie wordt met name bepaald door geluidscontouren, veroorzaakt door de sterkte van de geluidsbron (bronsterkte) van windturbines. Voor de referentieturbine met een ashoogte van 120 m is de geluidscontour berekend met de uitgangspunten van een realistische ondergrens, namelijk een relatief een 'stille' windturbine met een ashoogte van 120 m. Hiermee wordt een realistisch beeld geschetst van de maximale zoekruimte voor windturbines.

Zienswijze 4.4012

De zoekruimte voor windenergie wordt met name bepaald door geluidscontouren. Hoorbaar geluid is onvoldoende om hinder, uitval, schade, ziekte-effect en chronisch ziek te indiceren. Veel schade komt niet direct maar indirect. E.e.a. hangt niet direct samen met Lden, maar met andere aspecten van het emissie trillingen spectrum signatuur van elke turbine dan wel turbine industrie park.

Hetgeen u nu presenteert in de tabel is vanuit wetenschappelijk oogpunt onjuist hetgeen voeding geeft aan de aanname dat u onvoldoende expertise heeft op dit onderwerp.

De NRD bevat geen kaartmateriaal van windturbines met een ashoogte van 166 m. Een windturbine met een ashoogte van 166 m is leverbaar met verschillende eigenschappen, waaronder uiteenlopende bronsterktes. Een realistische bovengrens van bronsterktes anno 2030 is niet eenduidig te bepalen.

Het is denkbaar dat windturbines 'stiller' worden, ook al neemt de windturbine in afmetingen toe. Daarom kan het rekenen met een hogere bronsterke (bijvoorbeeld 106 dB ten opzichte van 103 dB) leiden tot het onnodig beperken van zoekruimte voor deze windturbines.

Zienswijze 4.4013

Wederom een inaccurate voorstelling van zaken en daarmee een ongeschikte ondeugdelijke NRD. Hoorbaar geluid is volstrekt onvoldoende om deze NRD op te baseren als afwegingskader en daar maakt bronsterkte turbine deel van uit. Grote turbines worden niet stiller maar zijn gemeten in A filtering en op de schaal van Lden jaarnorm gemiddelde lager geïndiceerd. Echter dit gaat geheel voorbij aan tal van nadelige schadelijke effecten die juist sterk maar zeker toenemen en sowieso na verloop van tijd waarneembaar en meetbaar zijn (bijvoorbeeld hersenschade met behulp van MRI of sterftekans of hart aandoeningen omwonenden enz).

a) Bij grote turbines verschuift het trilling spectrum signatuur sterk naar onder de 300 Hz en dus naar zeer vervelende en in potentie schadelijke Infrasonen en LFG drukgolven. A filtering geluid en indiceren door middel van dB(A) gaat uit van "lawaaï" en filtert tonale, puls en repeterende trillingen weg. Circa 50% van de energie wordt door A filtering weg gedrukt en ten onrechte, want een windturbine vormt geen verkeerslawaaï. Ook het opmeten van bronsterkte is een papieren tijger en mist door deze dB(A) meeteenheid geheel de werkelijke signatuur van een turbine. Maar bedenk ook dat een 2 MW versus een 8 MW turbine volstrekt onvergelijkbaar is in emissie trilling spectrum signatuur, schade, uitval, ziekte-effect en chronisch ziekte. Dat is niet een kwestie van schaalfactor 4 maar eerder een van factor 50 tot 100. Zie de effecten van grote en sterke windturbines (> 150 m en > 4 MW), zie Spui, Meeden N33, Houten, enz enz. Deze staan veel te dicht op geluid gevoelige objecten. Waar is de analyse in uw NRD hoe dit te voorkomen? Hoe kan dit in vredesnaam zo hard misgaan?

Met deze NRD kan nooit en te nimmer worden voldaan aan een zorgvuldig afwegingskader voor een goede Ruimtelijke ordening!!

b) Deze NRD is ook op dit punt ronduit rampzalig voor omwonenden en zwaar onvoldoende in haar basale opzet.

c) Grote turbines draaien meer vollast uren en dus de blootstelling (doses) neemt enorm toe voor de omwonenden maar die neemt u niet op in uw afwegingskader. Dit is een ernstige denkfout en getuigt van onzorgvuldige ruimtelijke ordening.

d) Door de toegenomen hoogte neemt windsnelheid toe waardoor turbine veelal in de nacht langer en veel meer hinder gaat produceren. Wetenschap laat zien dat in de nacht 5 x meer hinder is dan overdag. Verder zijn er lokale seizoens-effecten die ook aandacht vragen maar u merkt ze door gebrek aan expertkennis opnieuw niet op.

e) Ook mist u het schaaffect in uw ontwerp van de NRD. Immers 6 uur slagschaduw is medisch onverantwoord, waarom mag een omwonende, kinderen, baby's en ongeboren leven dan wel een paar duizend uur worden bloot gesteld aan extreme hinder ? Ook hier ligt een medisch-ethische vraag, want veelal zijn gebieden al zwaar belast zoals Eefde-West en ook dat onderdeel mist geheel in uw ontwerp van de NRD!

f) Ook mist u het aantal getroffen omwonenden en die zou u bijvoorbeeld kunnen opmeten met cirkels van 10 x tiphoogte rondom iedere turbine (hetgeen de grens vormt om door de RvS als belanghebbende te worden aangemerkt). Immers 3500 woningen die worden geraakt zoals bij ons te Eefde-West leidt direct tot een schadepost van circa 50 – 75 mln aan waarde daling WOZ en dan hebben we de schade aan uitval, ziekte-effecten en chronisch zieken nog niet meegerekend. Er komt nog een schadelast bij van 100 – 125 mln en je ziet direct dat 3 turbines dit nimmer goed gaan maken. Nut en noodzaak en maatschappelijke business case voor 3 turbines is zwaar negatief. In uw opzet bij de NRD gaat u geheel voorbij aan relevante en grote schadeposten. Echter het is beter om deze NRD te stoppen en met een nieuw onafhankelijk expertteam een adequate NRD in te richten.

g) Door de lagere toerentallen van de rotor nemen de amplitudes en krachten van de drukgolven sterk toe. Gevolg is veel meer potentie op grotere schade en veelal indirect, want mens bestaat voor 70% uit water en infrasone drukgolven kunnen ons dus gemakkelijk raken en verstoren (iets geheel anders dan geluid in 1 cm² van uw gehoor). Onjuist is dat u zich slechts beperkt tot hoorbaar deel en 1 cm² van het menselijk lichaam om een afwegingskader op voor te stellen.

h) Ook kunt u niet stellen dat er bij 10 x masthoogte geen hinder, uitval, schade, ziekte-effecten en chronisch ziek zal ontstaan. Laat staan met uw onjuiste aanname dat alles met hoorbaar geluid is te bepalen en af te wegen. Evenmin weet je hoeveel hinder schade etc dat er zal zijn in de werkelijkheid!

i) Ook dit wijst op sluipmoordenaars effect en verdient nader medisch onderzoek in het veld in Nederland (het RIVM heeft hier tot nu toe niets voor ondernomen ondanks signalen, want mogen pas onderzoek verrichten na een opdracht van het bevoegd gezag. Zie ook Tatasteel.)

Wellicht is het geheel ontbreken van expertkennis en ervaring vanuit bio-fysisch, bio-medisch, medisch, biologie, statistiek, methodologie etc hiervan 1 van de redenen?

Zienswijze 4.4014

Hoorbaar geluid is volstrekt onvoldoende om deze NRD op te baseren als afwegingskader en daar maakt bronsterkte turbine deel van uit. U houdt onvoldoende rekening met de natuurkundige, technische en (bio-) medische gevolgen van grote turbines. In het algemeen is het wel zo dat hoorbaar hoog frequent lawaai hoorbaar geluid is dat snel dempt bij grote afstand (NB Infrason & LFG onder de 200 Hz doen dat niet). Echter u gaat ten onrechte voor de gehele Action-space van relevante gebeurtenissen uit van dB(A) als meeteenheid voor hoorbaar lawaai, maar dat is geheel ongeschikt voor het bepalen van de grote impact van lage frequenties Infrason & LFG drukgolven, waar het natuurkundige gedrag anders van verloopt (Infrason & LFG is grotendeels onhoorbaar maar wel merkbaar en meetbaar).

Het verdient aanbeveling te kijken naar de effecten:

- a) Het dringt verder de woning in, dus heeft meer kans op slaapverstoring.
- b) Infrason dempt bijna niet en kan sterker worden in de woning (+ 20 dB) zie rapport Arcadis. Het is ook de vraag gelet op mogelijk (lichamelijke) schade of de afstand niet veel groter moet worden dan 10 x tiphoogte, want na ettelijke km kunnen mensen nog geheel onregelmatig raken (zie Finland waar hier al veel aan is gemeten en de nodige hypothesen ontstaan, die

nadere wetenschappelijke bio medisch en bio fysische studie vergen. Bijvoorbeeld waarneming dat mensen op zelfs 5 km chronische vermoeidheid en onverklaarbare medische gevolgen melden.

- c) MRI experimentele metingen met proefpersonen tonen aan in wetenschap, dat Infrasonen trillingen bij 6 herz blootstelling 28 dagen 120 dB (ongefilterd) significante veranderingen in hersenen laat zien. Een MRI liegt niet en dit was een zeer gedegen opgezet dubbel en blind uitgevoerd experiment en onderzoek. Kortom wat doet Infrasonen en LFG bij jong leven, kinderen, etc worden ze dement op jonge leeftijd na 5 jaar blootstelling ? Wat is een veilige afstand tot de bron zodanig dat deze effecten zijn te verwaarlozen ??
- d) Epidemiologisch onderzoek laat zien dat dementie bij omwonenden eerder optreedt bij voldoende blootstelling aan en nabij turbines. Ook dit duidt op hersenschade en kan gezien worden als steunbewijs.
- e) Wat een veilige medisch – ethisch verantwoorde afstand is, moet nog worden onderzocht, maar zit geheel ten onrechte niet in de landelijke PLAN MER
- f) Zo lang dat niet is uitgezocht is plaatsen windturbines met grote vermogens nabij omwonenden een groot medisch experiment en zondermeer verboden bij wet. Kortom is strafbaar en daarom is er nu een geheel andere situatie dan zeg 5 jaar geleden. Merk op dat het een ambtenaar ook is verboden mee te werken aan het opzetten of faciliteren van medische experimenten!
- g) Hier kan aan worden toegevoegd dat Milieubelasting door afgifte en creatie fijnstof Turbine (PBA, t4BP giftige stoffen) ook zeer riskant zijn voor mens en dier; 1 liter PBA fijnstof van een turbine is genoeg om 10 miljard liter water te vergiftigen; Factcheck in België geeft aan dat turbine op land ca 640 gram BPA per jaar in omgeving kan strooien vanaf de wieken. Dus 1 turbine is in potentie in staat een bak water vergelijkbaar met 200 km Twentekanaal te vergiftigen! Bij windpark gaat dus dus factoren ophoog. Kortom, de impact is groot en wat doet dat met grond, gewas, water, grondwater, ecosysteem ...? Onderzoek in Noorwegen laat zien dat het fertiliteit aantast van dieren in de zee, maar wat zijn de gevolgen voor omwonenden, drinkwater, enz. Ook dit moet veel beter worden onderzocht en anders is dit eveneens een groot medisch experiment. Recent zijn er in Flevoland vragen over gesteld, maar er is nog geen antwoord en sterker: het RIVM kan geen wetenschappelijk verantwoord advies geven zonder veldonderzoek ter plaatse (meten = weten) is onze visie. Immers aannames doen en daarna bagatelliseren zoals GGD in Groningen deed vormen geen valide bewijs. Er zijn wereldwijd ca 225 ziektebeelden bekend en gerelateerd aan BPA bisfenol(A) fijnstof vergiftiging!
<https://www.almeredezeweek.nl/nieuws/algemeen/55607/zorgen-om-bisfenol-a-in-flevolandse-wateren>
- h) We zijn de nul-hypothese, inhoudend er niets aan de hand met turbines in de leefomgeving van de mens, behalve hoorbaar, zichtbaar, hinder, lawaai, slagschaduw of lichtflikkering, allang voorbij!

Optellen geluid is idem onjuist, immers windpark met XXL turbines bevat gecorreleerde bronnen en is sowieso onvergelijkbaar met verkeerslawaai en die zijn on-gecorrleerd. Frits vd Berg schatte effect in verleden bij kleine turbines in windpark al op 2- 3 dB(A) extra;

Meeden N33 windpark laat zien met geluidmetingen uitgevoerd door 2 verschillende bureaus wel tot 5 dB(A) kunnen verschillen in meting en daarna geschatte Lden jaardosis op het hetzelfde meetpunt.

Kern van dit alles is, dat de vele aannames in oude rijksnormen, de metingen en rekenvoorschriften veel te onbetrouwbaar maken voor het doel: beschermen burgers! Ze zijn eveneens ongeschikt om

RO beleid zorgvuldig op af te wegen en dat is juist hier het doel.

Zienswijze 4.4015

Anderzijds kan rekenen met een lage bronsterkte de zoekruimte voor deze windturbines onnodig vergroten. Dit soort redeneringen versterkt het manipulatieve karakter van deze NRD. U dient in overleg met de windindustrie de beste schattingen van de bronsterktes in 2030 te maken en daar open en eerlijk over te rapporteren. Het heeft ook geen zin de milieueffecten te baseren op veel te optimistische bronsterktes, en dan in een later stadium te ontdekken dat de zoekgebieden veel te ruim zijn genomen.

De wild-west-tijden voor de windindustrie zijn voorbij en het wordt tijd dat ze hun ontwerpen verbeteren en dat we vanuit bevoegd gezag harde, realistische eisen gaan stellen. De coöperatie tussen partijen en belangenverstrengeling, die ook in deze NRD zichtbaar is, kan niet langer door de beugel. Het wordt tijd voor realisme en gezond boeren verstand, gebaseerd op wetenschap, innovatie en menselijke maat.

N.a.v. hoofdstuk 5 Alternatieven voor wind en zon

5.1 Referentiesituatie

Ontwikkelingen binnen de bestaande stedelijke contouren zijn niet opgenomen, omdat deze beperkt een beperking van het ruimtebeslag betekenen voor de ontwikkeling van grootschalige wind- en zonne-energie.

Zienswijze 5.1001

Weglaten van andere maatschappelijke relevante noden, waaronder de noodzaak voor wonen, is zondermeer niet verstandig! Immers wonen of economische ontwikkeling zorg etc. zijn hogere noden dan een beetje wind of zon land (= geen algemeen belang!!)

Het meenemen van andere grote noden met ruimtebeslag is zondermeer verstandig gezien de enorme opgave voor woningbouw die er ligt. Ik stel voor de plannen van het Ministerie voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening voor zover concreet in de stedelijke contouren te verwerken, al wordt het plaatje voor windenergie daardoor minder rooskleurig. Maar dat laatste is sowieso minder relevant we kunnen duurzame stroom importeren of op andere locaties en met andere middelen ontwikkelen.

5.2 Beschrijving alternatievenontwikkeling

- startpunt volledig onderzoeksgebied

Het volledig onderzoeksgebied voor windturbines (120 m), windturbines (160 m) en zonneparken verschilt. Dit verschil vloeit voort uit de verschillen in belemmeringen (zie paragraaf 4.4). Onderstaande afbeeldingen laten het volledig onderzoeksgebied zien voor windturbines (120 m, afbeelding 5.1) en zonneparken (afbeelding 5.2).

Zienswijze 5.2001

Nogmaals het verzoek om kaarten met hoge resolutie als bijlagen aan de NRD toe te voegen. Ook bevestigt de versnipperde hagel van gebiedjes in de kaarten het vermoeden dat een benadering op provinciaal niveau zijn doel voorbij schiet. Het is veel te slordig en onwetenschappelijk qua opzet en daarmee onbruikbaar voor zorgvuldige ruimtelijke ordening.

Daarnaast bevat voorliggende NRD enkel kaarten van het onderzoeksgebied van de alternatieven met windturbines met een ashoogte van 120 m en van zonneparken, en geen kaarten van windturbines met een ashoogte van 166 m.

Zienswijze 5.2002

Nogmaals het verzoek ook kaarten voor middelgrote en de moderne grote turbines 280 m mee te nemen: misschien is het handig door met kleuren te werken en deze te combineren in 1 kaart.

- alternatievenontwikkeling

Bij de alternatievenontwikkeling voor dit plan-MER is breder gekeken dan de zoekgebieden die in de RES 1.0 zijn vastgelegd. Dit omdat de zoekgebieden uit de RES'en (voornamelijk) zijn voortgekomen uit bestuurlijk-politieke processen. Hierbij zijn milieuaspecten niet altijd betrokken. In de RES'en waar milieuaspecten wel zijn beschouwd, zijn de milieuprincipes waarop de zoekgebieden in de RES'en zijn gekozen, niet van hetzelfde detailniveau als noodzakelijk voor een plan-MER. Daarnaast zorgt de brede insteek van het plan-MER ervoor dat alle mogelijk kansrijke gebieden voor wind- en zon vanuit milieuperspectief in beeld gebracht worden, terwijl deze gebieden niet per definitie allemaal onderdeel zijn van de RES'en.

Zienswijze 5.2003

Bij ontwikkeling van de RES 1.0 was de noodzaak voor een milieueffectrapportage nog niet onderkend. Dat deze verplicht is conform de SMB richtlijn vanaf RES 2.0 is mede een gevolg van de invoering van de Omgevingswet waarin de RES 2.0 wordt gezien als een programma in de zin van de SMB-richtlijn. Merkwaardig dat deze eenvoudige constatering er steeds opnieuw als argument ("voortgekomen uit bestuurlijk-politieke processen...") wordt bijgehaald ter verdediging van de zogenaamde "brede" insteek van het Plan-MER.

Bij de alternatievenontwikkeling is een aantal uitgangspunten gehanteerd:

3 het plan-MER onderzoekt binnen het volledig onderzoeksgebied vijf alternatieven. Drie van de alternatieven zijn thematisch (natuur, landschap en gezonde en veilige leefomgeving) en zijn ontwikkeld vanuit belemmeringen. Deze drie alternatieven hebben als doel zo min mogelijk effecten op het betreffende thema te veroorzaken. De andere twee alternatieven zijn ontwikkeld vanuit zoekgebieden vanuit de RES (alternatief RES 1.0) en vanuit de netinfrastructuur (alternatief energiesysteem). De vijf alternatieven tezamen brengen de bandbreedte aan mogelijkheden in beeld;

Zienswijze 5.2004

Er zijn blijkbaar 5 alternatieven ontwikkeld, maar het is voor de beoordeling van de NRD ook interessant om te weten welke alternatieven bij het bepalen van de uitgangspunten ook zijn overwogen en afgevalen. Tevens is het de vraag of de term alternatieven wel geschikt is als deze niet gelijkwaardig zijn en geen werkelijke alternatieven zijn!

8 alleen in het alternatief Leefomgeving zijn de adviesafstanden voor windenergie in relatie tot infrastructuur aangehouden. Omdat in sommige gevallen van deze adviesafstanden afgeweken kan

worden, zijn ze niet op voorhand voor alle alternatieven uitgesloten (zie ook 4.3.3). De afstanden zijn vastgesteld in de *Handreiking Risicozonering Windturbines (Rijkswaterstaat, 2020)* en omvatten:

- rijkswegen: 58 m (halve rotordiameter) conform *Wet Rijkswaterstaatwerken*;
- spoorwegen: 66 m (halve rotordiameter + 7,85 m) conform *Spoorwegenwet*;
- vaarwegen: 58 m (halve rotordiameter) conform *Waterwet en/of Wet rijkswaterstaatwerken*;

Zienswijze 5.2005

Het is niet duidelijk waarom alleen in het alternatief Leefomgeving de adviesafstanden van windenergie tot infrastructuur zijn aangehouden. Dat zijn toch harde gegevens waarvan alleen bij hoge uitzondering kan worden afgeweken? Het afwijken voor een simpele economische activiteit zoals een beetje stroom opwekken is onbegrijpelijk want is geen algemeen belang!

9 bij de alternatieven wordt rekening gehouden met een andere grootte van zoekgebieden voor wind en zon, vanwege de verstoringcontour van windturbines op bijvoorbeeld woningen en natuurgebieden;

Zienswijze 5.2006

Het is niet duidelijk waarom dit zo is bedacht. Waarom wordt bij sommige alternatieven op voorhand de grootte van het zoekgebied aangepast. Is het niet meer voor de hand liggend delen van het zoekgebied na gedegen veldonderzoek naar de milieueffecten uit te sluiten? Ook hier voldoet u niet aan te stellen eisen van een goede zorgvuldige ruimtelijke ordening!

Op basis van bovenstaande uitgangspunten zijn binnen het volledig onderzoeksgebied de volgende alternatieven geformuleerd:

- alternatief RES 1.0: een alternatief dat uitgaat van de zoekgebieden uit de RES 1.0;
- alternatief gezonde en veilige leefomgeving: een alternatief waarin de leefomgeving leidend is, dus waar gestreefd wordt naar extra bescherming de leefomgeving van de mens;
- alternatief landschap: een alternatief waarin het landschap leidend is, dus er sprake is van zo min mogelijk landschappelijke effecten;
- alternatief natuur: een alternatief met zo min mogelijk ecologische effecten;
- alternatief energiesysteem: een alternatief op basis van de bestaande en toekomstige netinfrastructuur in de provincie Gelderland. Het alternatief houdt rekening met huidige en toekomstige netcongestie en met een zo evenwichtig mogelijke verdeling tussen wind- en zonne-energie en rekening houdend met de benodigde netinfrastructuur. Hierbij ligt de focus op systeemefficiëntie.

Zienswijze 5.2007

Het alternatief RES 1.0 is ontstaan gedurende de RES processen, en deze hebben ook een functionele en een afwegingskader als basis. Zo zijn de keuzes voor zoekgebieden in de RES 1.0 gemaakt op basis van denklijnen, met name infrastructuur koppeling, vraag en aanbod bij elkaar, clustering en landschap is leidend, en voorkeuren ten opzichte van zonnevelden en windturbines. Omdat een alternatief als "RES 1.0" weinig zegt stellen wij voor de overige alternatieven zo aan te passen dat de zoekgebieden uit de RES 1.0 daar functioneel leidend in zijn en ruis die niet is gestoeld op genomen besluiten weg te laten.

Zienswijze 5.2008

Een probleem met deze benadering van alternatieven is dat deze een onderlinge gelijkwaardigheid en uitwisselbaarheid suggereren. Maar in de realiteit is dat niet zo, en lijkt er eerder sprake van een ladder met een volgorde in belang. Naar onze idee als volgt (RES 1.0 daarin te verwerken per regio), van hoog naar laag belang:

1. een gezonde en veilige leefomgeving. Zonder deze trede is de rest zinloos;

- 2. natuur;
- 3. landschap. Minder existentieel maar wel bepalend voor ons welzijn;
- 4. energiesysteem. Deze is facilitair voor de rest, en gaat vooral over bedrijfszekerheid, geld en betaalbaarheid

5.3 beschrijving voorliggende alternatieven

Alternatief RES 1.0

In afbeelding 3.3 is voor de RES-zoekgebieden onderscheid gemaakt naar de specifieke status van deze gebieden, voorkomend uit het bestuurlijk-politiek proces. In het milieuonderzoeken worden alle in de RES 1.0 opgenomen zoekgebieden onderzocht als onderzoeksgebied voor het alternatief RES 1.0, ongeacht de in de RES 1.0 aangeduide status van deze zoekgebieden. Dit onderscheid in status per RES 1.0-zoekgebied komt daarmee niet terug in dit alternatief.

Zienswijze 5.3001

In afbeelding 5.3 is een enorm virtueel onderzoeksgebied voor wind te zien, namelijk de hele gemeente Lochem. De reden voor deze grote vlek is dat de gemeente Lochem het in de RES niet heeft aangedurfd om de keuze voor het aanbieden van 4 turbines (het bod) te koppelen aan een zoekgebied binnen de gemeente. En dat heeft te maken met het risico van een volksofstand in het gebied bij een N-weg, een op plaatsing op een industrieterrein langs het kanaal na meest voor de hand liggende locatie, waar al eerder met veel strijd een plan voor windturbines is afgeslagen.

Een gevolg van het niet maken van deze keuze door de gemeente Lochem is overigens dat de windindustrie inmiddels in samenwerking met een aantal agrariërs haar oog heeft laten vallen op een van de laatste open coulisselandschappen in de gemeente, met grote verwachte schade aan natuur en landschap, zodat de weerstand zich heeft verplaatst naar Exel en omstreken.

Wat je ook ziet is dat de RES regio-indeling waarbij natuurgebied de Veluwe en de grote stad Apeldoorn zijn gekoppeld aan een stuk van de Achterhoek tot een volstrekt oneerlijke verdeling van de lusten en lasten van windturbines leidt.

Zienswijze 5.3002

Het gebied van Lochem heeft de status “zoekruimte”. Dat is geen zoekgebied, maar een virtuele ruimte waarin de zoekgebieden kunnen vallen als de nieuwe landelijke normen zijn gepubliceerd. Het voorstel van de NRD om het onderscheid tussen zoekruimte en zoekgebied te laten vervallen en daar in dit alternatief geen rekening meer mee te houden is onjuiste benadering, leidt tot hilarische situaties, dat bijvoorbeeld de milieueffecten van het plaatsen van een megawindturbine op de markt van de stad Lochem naast de Gudulakerk gaat worden onderzocht. Letterlijk is dit het bewijs dat de hoog-over benadering van deze NRD niet werkt. Het laat ook nogmaals zien dat dit team expertkennis en ervaring mist door lachwekkende en onprofessionele suggesties te doen.

De in de RES 1.0 benoemde uitgangspunten gelden als de uitgangspunten voor het alternatief. Door de RES 1.0 als alternatief op te nemen kunnen de milieueffecten van de andere vier alternatieven goed worden vergeleken met de zoekgebieden uit de RES 1.0. Daarnaast kunnen hiermee de zoekgebieden uit de RES 1.0 in het plan-MER getoetst worden op haalbaarheid vanuit milieuperspectief.

Zienswijze 5.3003

Nogmaals voorkeur om het alternatief RES 1.0 te verwerken in functionele zin en uitgaande van bestaande besluiten en uitgangspunten binnen de RES 1.0.

Alternatief Gezonde en veilige leefomgeving

Het alternatief gezonde en veilige leefomgeving heeft als doel onderzoeksgebieden voor wind en zon te definiëren die meer dan (voorheen) vanuit het Activiteitenbesluit vereist rekening houden met een gezonde en veilige leefomgeving van de mens. Om kansrijke gebieden voor wind en zon te definiëren die aansluiten bij het doel van dit alternatief, vermijdt dit alternatief aan de hand van een strengere geluidsnorm (45 dB) en veiligheids-adviesafstanden zoveel mogelijk gebieden die vanuit geluidhinder en externe veiligheid enige hinder kunnen veroorzaken voor bewoners en gebruikers in het gebied. Daarmee wordt in dit alternatief aan de hand van deze geluidsnorm en adviesafstanden de potentiële hinder op de leefomgeving extra beperkt

De effecten door geluid zijn daarmee maatgevend voor de te bepalen afstand tot (beperkt) kwetsbare objecten. De effecten door slagschaduw worden wel beschreven en beoordeeld in de effectanalyse in het plan-MER.

De belangrijkste sturende criteria die aan de basis liggen voor dit alternatief zijn:

- windturbines in dit alternatief niet geplaatst binnen de geluidscontouren die voortkomen uit toepassing van een 45 dB (Lden) geluidnorm. Hiermee wordt een strengere geluidnorm gehanteerd dan de 47 dB (Lden) geluidnorm;*

- er wordt rekening gehouden met de veiligheidscontouren en adviesafstanden.*

Gebieden die worden vermeden in dit alternatief, naast de harde belemmeringen voor wind en zon, zijn de volgende:

- externe veiligheid met -indien van toepassing- bijbehorende veiligheidscontouren: rijkswegen, spoorwegen, hoofdwaterwegen, waterkeringen, buisleidingen, BRZO-bedrijven en inrichtingen; de gebruikers van de infrastructuur en bedrijven worden hiermee extra beschermd;*

- geluidhinder: een 2 dB strengere norm (45 dB Lden)1 rond alle geluidgevoelige objecten;*

- stiltegebieden.*

Bovenstaande uitgangspunten worden in het plan-MER verder uitgewerkt. Afbeelding 5.5 laat het alternatief Gezonde en veilige leefomgeving zien voor windenergie (120 m) en afbeelding 5.6 voor zonneparken.

zienswijze 5.3004

De effecten door geluid zijn daarmee maatgevend en worden bepaald door geluidscontouren.

Hoorbaar geluid is onvoldoende om hinder, uitval, schade, ziekte-effect en chronisch ziek te indiceren. Veel schade komt niet direct maar indirect. Ze hangt niet direct samen met Lden, maar met andere aspecten van het emissie trillingen spectrum signatuur van elke turbine dan wel turbine industrie park.

Hetgeen u nu schrijft en presenteert in deze tekst is dus wetenschappelijk onhoudbaar. Bovendien rust op u de bewijslast en daar maakt u op geen enkele wijze melding van. De nul hypothese: er is niets aan de hand zijn we allang voorbij!

Zienswijze 5.3005

Dit alternatief is de naam “gezonde en veilige” leefomgeving niet waard. Lden-45 dB(A) zegt daar geheel niets over en het bewijs daarvoor levert u ook geheel niet. Dus er staat een onjuiste aanname en suggereert dingen in strijd met recente wetenschap.

Ook door maar liefst 3 keer hetzelfde te zeggen over 45 Db in plaats van 47 Db wordt het nog niet gezond en veilig. Kennelijk is de NRD niet van plan serieus aandacht aan gezondheid te besteden, en

dat is een probleem want de Raad van State stelt dat dat bij initiatieven die niet willen wachten op de nieuwe normen bewijzen wel nodig zijn.

Door de norm van 45 Db wordt de afstand van bebouwing tot de turbine vergroot van 385 meter naar 530 meter. Zie afbeelding 5.5. De turbines hebben inmiddels een tiphoogte van 280 meter, dus zoveel scheelt dat niet. Ook deze berekening is technisch onjuist en gaat uit van papieren tijgers en is strijdig met de realiteit. Ook de daling die u suggereert in gehinderden is wederom geheel onjuist zoals eerder gesteld.

Verder waagt de NRD zich niet aan onderzoek naar de werkelijke gezondheidseffecten voor mens, dier, milieu & meteo:

Eigenschap turbine	Effect op gezondheid van mens, dier, en milieu & meteo Turbines remmen luchtstromen waardoor zowel nadelig effect op meteo (hogere temp) als fijnstof depositie gaat lokaal omhoog. Derhalve meer vervuiling.
Hoorbaar geluid	Concentratieproblemen Slapeloosheid, psychische klachten, suïcide Permanent verhoogde arousal Milieuverstoring Echo-localisatie verstoord bij mensen en dieren (blinden en slechtzienden, Vleermuizen) Roofvogels horen hun prooi niet meer, muizenplagen Jonge vogels horen ouders niet meer en daardoor minder nestsucces (zie wetenschap in de VS)
Niet-hoorbaar (LFG en ultrasoon) geluid	Hersenschade al na 28 dagen te meten MRI Eerder dementie = hersenschade Hartritmestoornis Gehoordeschadiging Evenwichtsstoornissen Slapeloosheid, psychische klachten, suïcide Dieren migreren weg (mollen, wormen,)
Slagschaduw op de grond (zwart-wit)	Permanente attentie en aandacht Bij gewenning neurologische schade
Licht en lichtknippering	
Beweging	Permanente attentie en aandacht Concentratieproblemen Permanente afleiding
Zwavelhexafluoride Gas in turbine SF6	Zeer sterk broeikasgas voor het milieu
Wieken	Doorsnijden van (trek)vogels Bisphenol-A bij erosie

	<p>Wijzig luchtstromen... een nog niet volledig begrepen fenomeen.</p> <p>Windturbines vertragen de wind in hun directe omgeving, wat leidt tot een vermindering van de windsnelheid en de energie-inhoud van de wind. Dit kan invloed hebben op de luchtstromen op korte afstand van de turbine, waardoor de turbulentie en de wervelingen toenemen.</p> <p>E.e.a. kan leiden tot veranderingen in de luchtdruk en temperatuur. Dit kan bijvoorbeeld invloed hebben op de groei van planten in de omgeving.</p> <p>De roterende wieken van windturbines kunnen vogels en vleermuizen doden of verwonden die in de buurt vliegen. Dit kan vooral een probleem zijn voor vogels en vleermuizen die migreren door gebieden waar veel windturbines zijn geplaatst.</p>
--	---

En tenslotte nog een aantal bijkomende onduidelijkheden zoals:

- De werkelijke geluidsproductie en intensiteit per windkracht en windrichting
- De werkelijke productie van niet-hoorbare trillingen
- De reikwijdte en de energie van de niet-hoorbare trillingen door lucht, water, infra en bodem.
- De visuele effecten van draaiende wieken en knipperende lichten
- Het effect op dieren van de werkelijke geluidsproductie & drukgolven
- Het effect van niet-hoorbare trillingen op mens en dier zowel direct als indirect
- De impact van visuele effecten op mens en dier zowel direct als indirect
- De impact van gebruikte technieken zoals tandwielkast of direct-drive op de trillings/bromniveaus
- De impact van lekken van het extreme giftige broeikasgas SF6
- De impact van het zeer giftige Bisphenol-A & t4BP dat vrijkomt bij erosie & slijtage van wieken: zoals gesteld kan 1 turbine door haar fijnstof 200 km Twentekanaal water vergiftigen per jaar.
- Het ontbreken van meet- en controlemechanismen voor de werkelijke impact
- De onmogelijkheid van meet- en controlemechanisme op normen die jaargemiddeldes betreffen en daardoor kan onmogelijk op tijdstip hinder bij omwonenden worden weggenomen; Idiote norm en biedt geheel geen enkele effectieve bescherming voor omwonenden met acute hinder.
- Het onjuist gebruiken van meeteenheden en indicatoren en “vergeten” dat er in de wetenschap

Onze conclusie is dan ook dat dit alternatief beter kan worden omschreven als het alternatief “iets minder effect door 2 Db lagere geluidsnorm”. Of iets meer of minder gezond is kunt u geen uitspraak doen, want u heeft niets gemeten of gevalideerd. Ook mist uw team de medische expertkennis daartoe en wellicht reden dat er zoveel fouten en onjuiste stellingen en aannames in uw NRD voorkomen.

Alternatief Landschap

Voor het alternatief Landschap wordt uitgegaan van het niet opnemen van de (inter-)nationaal en provinciaal beschermde landschappen voor de ontwikkeling van wind- en grootschalige zonneparken. Dit betreft:

- Nationale landschappen: Veluwe, Arkenheem, Rivierengebied, Gelderse Poort, Winterswijk en Graafschap;

Zienswijze 5.3006

Zoals eerder aangegeven pakt dit bijvoorbeeld oneerlijk uit voor de gemeenten binnen de Cleantech/Stedendriehoek regio. Dergelijk grote gebieden als de Veluwe dienen op voorhand al geen onderdeel van de RES te zijn zodat de regio-indeling evenwichtiger kan worden gemaakt, en de opgave voor in de regio te realiseren opwek eerlijker kan worden verdeeld.

Alternatief Natuur

Voor de natuurgebieden geldt ten aanzien van windenergie dat rekening is gehouden met het voorkomen van overdraai. Hiervoor is $\frac{1}{2}$ rotordiameter afstand aangehouden.

Zienswijze 5.3007

Om overdraai te voorkomen dient inderdaad een halve rotordiameter afstand te worden gehouden, anders komen de wieken boven het natuurgebied. Om de invloed van de tegenwoordig reusachtige turbines op natuurgebieden te beperken lijkt deze afstandsnorm wel bijzonder minimaal, en dient dit heroverwogen te worden. Immers de maximale geluidsbron bevindt zich op het tipeinde van de rotor en dat heeft ook effecten.

Alternatief Energiesysteem

Het alternatief Energiesysteem heeft als doel onderzoeksgebieden voor wind en zon te definiëren die rekening houden met de beschikbare en toekomstige netcapaciteit en de samenhangende maatschappelijke kosten. Het alternatief houdt rekening met huidige en toekomstige netcongestie, uitgaande van de bestaande en voorziene netinfrastructuur en onderstations.

De criteria die aan de basis kunnen liggen voor dit alternatief zijn:

- het alternatief houdt rekening met de bedieningsgebieden zoals gedefinieerd door de regionale netbeheerder;
- het alternatief houdt rekening met de bestaande en toekomstige netcapaciteit, waarbij de geplande investeringen zijn meegenomen. Zowel de bestaande als voorziene netinfrastructuur en onderstations zijn hiermee onderdeel van het alternatief;
- bedieningsgebieden met >10 MVA (mega-volt-ampère, een maat voor vermogen) capaciteit¹ in de toekomstige situatie worden in dit alternatief beschouwd als onderzoeksgebied voor wind- en zonne-energie. Meer dan 10 MVA capaciteit betekent voldoende ruimte voor grootschalige zonneparken en/of meer dan 2 windturbines.

Zienswijze 5.3008

Prima om zoekgebieden in de buurt van grootverbruikers te plaatsen. Er is wel een samenhang met de landelijke keuze om de opwek van windenergie op zee volledig ten goede te laten komen aan de

industrie. Het kan natuurlijk niet zo zijn dat de oplossing wind op zee voor de industrie niet meer relevant is door ook deze vorm van energieverbruik binnen de randvoorwaarden van de RES te plaatsen en de leefomgeving ook daar nog mee te belasten. Het is een onlogische keuze voor de kleinschalige opwek die we op land doen met paar windturbines. Want windturbine op land heeft een veel te lage productiefactor dus deze op land plaatsen is verspilling van grondstoffen en gelden. Derhalve is een en ander niet duurzaam waarmee plaatsing op land niet gewenst is, want de maatschappelijke kosten overstijgen de opbrengsten met ettelijke factoren.

De bestaande en toekomstige (gewenste) energiebalans in relatie tot de verhouding 50/50 verhouding wind/zon wordt beschouwd in de effectanalyse in het plan-MER (zie beoordelingskader in 6.2). Deze analyse brengt onzekerheden met zich mee die de zoekruimte binnen het alternatief op voorhand (onnodig) beperken, wat niet in lijn is met het doel van de alternatievenontwikkeling voor het plan-MER.

Zienswijze 5.3009

De energiebalans van 50- 50 wind/zon is omstreden. Hiervoor is een betere onderbouwing nodig. Bovendien is om de balans in het netwerk te brengen geen zon en wind balans voor nodig! Maar is stoppen met wind en zon op land eerder aan de orde en daarnaast inzetten op slimme snelle steg centrales (multi fuel) en schakelbare SMR kern reactoren. Als het alleen gaat om de kosten van extra opslag, omzettingen, verbindingen weegt dat tenslotte niet op tegen extra schade voor omwonenden (mens en dier), natuur en landschap.

N.a.v. hoofdstuk 6 Beoordelingswijze wind- en zonne-energie

6.1 ingreep-effectrelaties wind en zonne-energie

Op basis van deze ingreep-effectrelaties worden de relevante beoordelingscriteria in kaart gebracht die worden onderzocht in de milieueffectstudies in het plan-MER. Onderstaande tabel laat de ingreep-effectrelaties voor windenergie en zonne-energie zien. De ingreep-effectrelaties zijn de basis voor het beoordelingskader voor het plan-MER.

Zienswijze 6.1001

Bij de techniek betreffende het plaatsen van de turbine wil ik graag het Aspect Bodemkwaliteit toevoegen. Voor de fundering van een megaturbine (+ wegen) dient ca 240 – 800 m3 beton = 700 - 2000 beton te worden gestort. Mede afhankelijk van de bodem gesteldheid en gekozen fundering structuur. Duitsland haalt oude fundamenteen er niet meer uit omdat die teveel springstof kosten en te duur. Er is dus sprake van een serieus milieu & natuur afvalprobleem. Als effect hiervan kan de bodemstructuur worden aangetast. Ook een aandachtspunt daarbij is de vraag of en hoe de bodem na de geplande levensduur van de turbine überhaupt nog kan worden hersteld.

Zienswijze 6.1002

Daarnaast is bij het plaatsen van turbines ook aandacht nodig voor ook het aspect beveiliging. Het effect kan zijn dat er veel en hoge hekken noodzakelijk zijn tegen vandalisme, sabotage of terroristische aanslagen.

Daarbij ook diverse beveiligingscamera's en permanente verlichting. Deze maatregelen hebben grote impact op de landelijke uitstraling van de in principe agrarische omgeving zoals dat in de huidige bestemmingsplannen is vastgelegd.

Zienswijze 6.1003

In de gebruiksfase is er aandacht nodig voor het aspect cultuur. Momenteel is het buitengebied naast voor het houden van melkvee en landbouw ook in gebruik als stilteoord, retraite-oord, zorgboerderij, therapeutische specialismen, speelboerderij, kinderdagverblijf, manege, dierenpension, hondentraining e.d. Als effect is het gevaar niet denkbeeldig dat deze bezigheden niet goed samengaan met de plaatsing van megawindturbines. Zo heeft de eigenaar van Athanor in Exel onlangs zijn centrum verkocht vanwege de dreiging van de turbines. Dit bedreigt de vitaliteit van het buitengebied sterk.

Zienswijze 6.1004

In de gebruiksfase geldt hetzelfde voor het toerisme. Mensen komen in het buitengebied voor de rust/ruimte en ontspanningsmogelijkheden. Het effect is sterke omzetsdaling van de minicampings, Bed and Breakfasts, en Airbnb's, en van de organisatoren van leuke uitjes.

Zienswijze 6.1005

Laten we niet vergeten dat een windturbine een chemisch industrieel industriecomplex is in de lucht met veel grotere gevolgen dan industrie op de grond. Alleen al om die reden is plaatsen van wind op land gekkenwerk, want ze kan op dit moment nimmer voldoen aan de lawaaihinder geluidsnormen 1999 om gezondheid risico's te beperken voor werknemers en omwonenden. Ook is het bizar dat bevoegd gezag geen ontwerp & exploitatie eisen stelt aan te plaatsen windturbines mb.t. onder andere ongewenste emissies van trillingen, lichteffecten, vervuilende en giftige (fijn-)stoffen & aerosolen.

Afsluiting zienswijze en enkelen opvallende conclusies

We hebben de concept-NRD gelezen en tot in detail bestudeerd en dat heeft geleid tot deze uitgebreide zienswijze. De hoofdlijnen, opmerkingen en vele lacunes laten zich als volgt samenvatten.

Onbekend terrein: wordt erkend dat dit de eerste Plan-MER is voor een windebeleid op provinciaal niveau en voor 6 verschillende RES regio's?

1. Nee: de NRD bevat geen analyse van de eisen van SMB-richtlijn en Wet milieubeheer.
2. Nee: de NRD doet verwoede pogingen alles zoveel mogelijk bij het oude te laten.
3. Nee: de NRD gaat slechts uit van wind & zon op land en voorziet niet in onderzoek van alternatieven.
4. Nee: de NRD vertoont geen enkele ambitie en innovatieve denkwijze, die oplossingsgericht is om burgers, omwonenden en hun fysieke leefomgeving effectief te beschermen en te borgen.

Onafhankelijk en objectief: garandeert de NRD een m.e.r. die onafhankelijk en objectief is?

5. Nee: de NRD wil juist dat het m.e.r. team intensief samenwerkt met de beleidsmakers.
6. Nee: de NRD geeft meermalen aan dat de m.e.r. rekening moet houden met gestelde beleidsdoelen.
7. Nee: de NRD voldoet in deze niet aan eisen van de SMB-richtlijn en de Wet Milieubeheer.
8. Nee: de NRD voldoet niet aan de vereiste wetenschappelijke kwaliteit, normen en criteria
9. Nee: de NRD en m.e.r. (procedure en onderzoek) beschrijven niet hoe gezaghebbend, onafhankelijk, objectief toezicht en kwaliteitscontrole op m.e.r. wordt georganiseerd.

Wetenschappelijke kwaliteit: garandeert de NRD de wetenschappelijke kwaliteit van de m.e.r.?

10. Nee: de NRD voorziet niet in onderzoek naar de vraag of landelijke regels wel mogelijk zijn.
11. Nee: de NRD voorziet niet in het helder duiden en aangeven van leemtes in kennis en competenties
12. Nee: de NRD zegt vrijwel niets over onderzoeksmethodes en methodologische vragen.
13. Nee: de pretentie een kwalitatieve doorkijk te doen voor zoekgebieden is onwetenschappelijk.

Wat ontbreekt er: garandeert de NRD dat alle relevante aspecten onderzocht worden?

14. Nee: de NRD voorziet niet in eigenstandig onafhankelijk onderzoek naar mogelijke gezondheidseffecten
15. Nee: de NRD gaat voor geluid uit van de oude ongeschikte berekende virtuele Lden jaardoses norm en sluit alternatieven en nader onderzoek uit; terwijl aan effectiviteit- en causaliteitseis geheel niet wordt voldaan;
16. Nee: slagschaduw normen zijn onduidelijk en statistisch onzuiver, maar de NRD voorziet niet in nader onderzoek.
17. Nee: de NRD houdt onvoldoende rekening met wetenschappelijke methoden en technieken, lacunes, onzekerheid, dynamiek, schaafeffecten, relevante details, onbewezen uitgangspunten en de vereiste pré- en postcondities, die samenleving en haar burgers vragen en/of eisen.
18. Nee: de NRD heeft de ontwerpruimte voor een nieuw normenkader turbinebepalingen niet gespecificeerd en bepaald.

Uiteraard komen deze punten ook terug in deze zienswijze. Het overzicht maakt evenwel in één oogopslag duidelijk waarom onze eindconclusie is dat:

- (1) de NRD onder de maat is;
- (2) – erger – dus ook de Plan-MER en de MER onder de maat zullen zijn; en dat
- (3) – nog erger – nieuw windbeleid zal worden vastgesteld zonder dat voldaan is aan het Unierecht, de SMB-richtlijn in het bijzonder, en aan de artikelen 3:2 en 3:46 van de Awb. Bovenal is er geen sprake van goede en zorgvuldige ruimtelijke ordening.

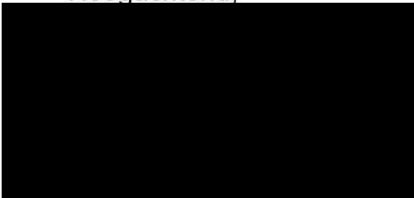
De NRD laat zien dat haastige spoed zelden goed is. De ware les van de uitspraak van 30 juni 2021 (en andere uitspraken) is kennelijk nog steeds niet geland in Den Haag & Arnhem: neem het Unierecht en de Awb serieus en neem de tijd om het goed te doen!

Advies: doe een nieuwe en betere zorgvuldige poging en doe dat samen met de Commissie m.e.r. en gezaghebbende medische en technische universiteiten. Dat garandeert dat een “NRD Versie 2” niet opnieuw gedomineerd wordt door politiek wensdenken en een onwetenschappelijke benadering, maar gebaseerd is op alle diepe kennis en ervaring die Commissie m.e.r. en gezaghebbende

onafhankelijke Universiteiten (medisch en technisch) door de jaren heen hebben opgebouwd.

Deze NRD laat zien dat beschermen en borgen gezondheid & milieu van omwonenden en hun fysieke leefomgeving nabij een windturbine, windindustrie terrein, wederom niet de hoogste prioriteit heeft en dus niet ambitieus gaat worden onderzocht door falen van bevoegd gezag, de opdrachtgever van deze NRD! Geheel in strijd handelen met onze grondwet, Awb, zorgvuldigheid, doelstelling SMB richtlijn en het Unierecht.

Hoogachtend,

Voorzitter Stichting Eefde Tegen-wind

Statutair gevestigd:

Wunderinklaan 13, 7211 AG te Eefde